Dissemination of Education for Knowledge, Science and Culture.

-Shikshanmaharshi Dr. Bapuji Salunkhe

Shri Swami Vivekanand Shikshan Sanstha's

Vivekanand College, Kolhapur

(Empowered Autonomous)

(स्वायत्त) कोल्हापूर

Department of History

NOTICE

Date: 21/07/2024

All the students of B.A. Part-I in the History Department of Vivekanand College are informed that Unit test on Chapter 1 (Neolithic social life) of the subject " History of Ancient India" will be conducted on Wednesday, 24th July, 2024. The test will take place from 08:15 am to 09:15 am in Room Number 203. All students are requested to be present on time with their preparations and necessary reference materials for the test.

Dr. S. R. Kattimani

HEAD
DEPARTMENT OF HISTORY
VIVEKANAND COLLEGE, KOLHAPUR

VIVEKANAND COLLEGE, KOLHAPUR (EMPOWERED AUTONOMOUS)

B.A – I. Semester – II

CONTINUOUS INTERNAL EXAMINATION

Subject – History

Title- History of Ancient India paper No –

Subject Code 2DSC01HIS21

Date:	Day:
Time:	Total Marks: 10
Type of Test:	Unit Test
Additional Info:	
Module 2.	Prehistory
Que. Elaborate in detail the salient features of Neolithic Culture .	

Dissemination of Education for Knowledge, Science and Culture.

-Shikshanmaharshi Dr. Bapuji Salunkhe

Shri Swami Vivekanand Shikshan Sanstha's

Vivekanand College, Kolhapur

(Empowered Autonomous)

(स्वायत्त) कोल्हापूर

Department of History

Ancient India: Unit Test – Report

Date: 25/7/2024

The students of B.A. Part-1 in the History Department of Vivekananda College had a unit test on the paper "Ancient India" on Wednesday, 24th July, 2024. There were 13 students present at this time. The unit test helped the students to reduce their fear of exams.

It was seen that the students used many reference tools and the internet to obtain information for this test. It also helped increase the students' knowledge of the subject and boost their confidence.

Dr. S. R. Kattimani

HEAD
DEPARTMENT OF HISTORY
VIVEKANAND COLLEGE, KOLHAPUR
(EMPOWERED AUTONOMOUS)

॥ ज्ञान, विज्ञान आणि सुसंस्कार यांसाठी शिक्षण प्रसार ॥

- शिक्षणमहर्षी डॉ. बापूजी साळुंखे

38407

Shri Swami Vivekanand Shikshan Sanstha Kolhapur's

VIVEKANAND COLLEGE, KOLHAPUR (AUTONOMOUS)

SUPPLIMENT

Signature of Supervisor: [signature]

Suppliment No. : 01

Roll No. : 4071

Class : F.Y - BA

Subject : History

Test / Tutorial No. :

Div. :

8/10

प्र. नवाश्मयुगीन मानवी जीवनाची माहिती थोडक्यात लिहा.

→ गतकाळातील मानवी प्रगतीचा आढावा म्हणजे इतिहास होय.

अभ्यासाच्या दृष्टीने मानवी इतिहासाचे प्रागैतिहास आद्य इतिहास व पुरेतिहासिक कालखंड हे तीन प्रमुख विभाग पाडले जातात.

प्रागैतिहासिक मानवाच्या अस्तित्वाची माहिती आपल्याला त्याने बनवलेल्या दगडी हत्यारांमुळे होते. त्यामुळे या युगास अश्मयुग असेही म्हणतात.

अश्मयुगीन संस्कृतीच्या मिळालेल्या अवशेषावरून इतिहासकारांनी अभ्यासाच्या सोयीसाठी भारतीय अश्मयुगाचे खालीलप्रमाणे कालखंड पाडले आहेत. :-

1. पुराश्मयुग - इ.स.पू. ३ लाख वर्षे ते इ.स.पू ८००० वर्षे.
2. मध्याश्मयुग - इ.स.पू. ८००० वर्षे ते इ.स.पू. ४००० वर्षे.
3. नवाश्मयुग - इ.स.पू. ४००० वर्षे ते इ.स.पू. १८०० वर्षे.

* नवाश्मयुग -

इसवी सन पूर्व ७००० वर्षा पूर्वीच्या सुमारास नवाश्मयुगाला प्रारंभ झाला. नवाश्मयुगाच्या काळात मानवी जीवनात आलेल्या महत्वपूर्ण बदलामुळे या काळाला क्रांतीयुग म्हणता येते.

१) व्याख्या :-

अश्मयुगाच्या शेवटच्या कालखंडाला नवाश्मयुग असे म्हणतात.

२) कालावधी :-

नवाश्मयुगाचा कालावधी साधारणपणे इ.स.पू ४००० वर्षे ते इ.स.पू १८०० वर्षे असा मानला जातो.

३) शहणीमान :-

नवाश्मयुगामध्ये मानवाचे भटके जीवन संपुष्टात आले.

४) मानवी अवशेष :- उत्खननामध्ये कोणीही मानवी सांगाडे सापडले नाहित.

५) अन्न :-

नवाश्मयुगामध्ये मानव उदरनिर्वाहासाठी शेती करू लागला तरीही शिकार व मासेमारी त्याने सोडून दिलेली नव्हती. गहु, बार्ली आणि जवस यांचे अवशेष सापडले आहेत.

६) वस्त्र :-

नवाश्मयुगामध्ये मानवाने ~~प्राण्यांच्या~~ कापडापासून वस्त्र विणण्याचे ज्ञान प्राप्त झाले असावे, मानव सुती कापडांचा वापर करत असावा.

६) निवारा :-
नवाश्मयुगामध्ये मानवाने मातीच्या विटांचा वापर करून चौकोनी व आयताकृती घरे बांधण्यास प्रारंभ केला.

८) अग्नी :- नवाश्मयुगीन मानवाने अग्नीचा वापर व निर्माण करण्याची कला अवगत केली होती.

९) हत्यारे :-
नवाश्मयुगात पूर्वीची दगडी सुक्ष्मास्त्रे लुप्त झाली आणि त्याऐवजी नव्याची अस्त्रे दिसू लागली नेहमीच्या वापरातील कुऱ्हाडे, टोकदार हत्यारे, हाडांची अस्त्रे ही घासून गुळगुळीत केली आणि त्यांची कार्यक्षमता वाढवली.

१०) मातीची भांडी :-
नवाश्मयुगीन मानवाने मृद् भांडी, मातीची भांडी बनवण्याची कला हस्तगत केली.

११) पशुपालन :-
शेळ्या, बैल, बोकड या प्राण्यांना माणसाळवून त्यांचे पालन-पोषण रुपांतर केले.

१२) चित्रकला :-
नवाश्मयुगातील मानवाची शैल चित्रे बऱ्याच जागी मिळालेली आहेत.

१३) धार्मिक श्रद्धा :-
नवाश्मयुगामध्ये मानवांच्या धार्मिक श्रद्धांचा उदय, देवी देवतांची पूजा, पूर्वजन्म, पुनर्जन्म या व अशा कल्पनांचा प्रारंभ मानवाने केल्याचे दिसून येते.

१४) चाकाचा शोध :-
नवाश्मयुगीन मानवाला चाकाचा शोध लागला होता.

१५) अलंकार :-

नवाश्मयुगीन मानवाने दगडांचा वापर अलंकारासाठी वापर केला होता. विशेषतः हार, रत्नहार इ. वस्तूंचा परदेशी व्यापार होत असल्याचे दिसून येते.

१६) ग्राम :-

नवाश्मयुगामध्ये ग्राम संस्कृतीची म्हणजेच गावांच्या वसाहतींची सुरुवात झाली होती.

१७) दफन :-

काश्मीर खोऱ्याच्या बुर्झहोम येथील मृत दफन स्थळी मालकाबरोबर त्याचा कुत्रा आणि बोंडगा हे पुरल्याचे अवशेष आढळले आहेत.
येथे मातीच्या भांड्यावर तात्कालीन देवता समजत असलेल्या म्हशीचे चित्र रंगवले आहे.

१८) नवाश्मयुगीन वस्तू :-

वशिंड असलेली बैलाची मातीची चित्रे, टोकदार हाडे, कमर भांडी, रत्नासारखा दिसणारा चकचकीत दगडांपासून तयार केलेले मणी, तांब्याची सुई व चाकू इत्यादी वस्तू उत्खननातून प्राप्त झाले आहेत.

१९) नवाश्मयुगीन स्थळे :-

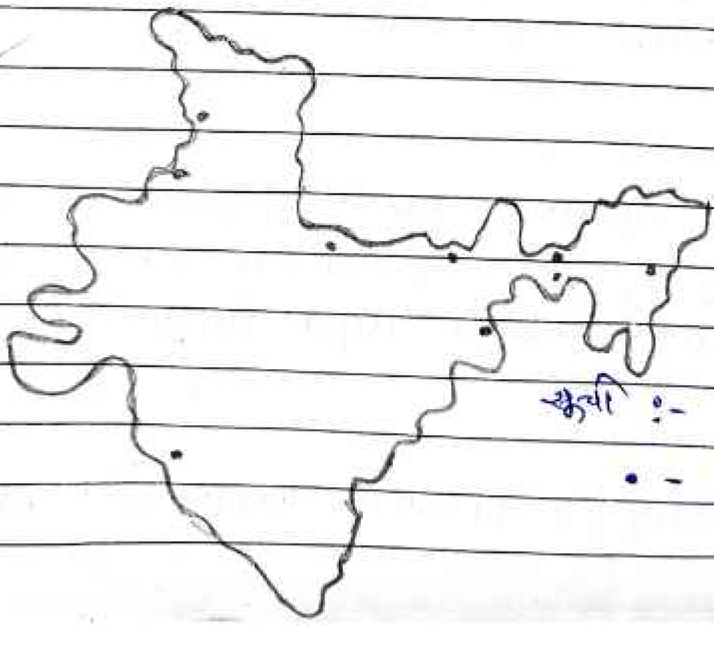

सूची :-

• - नवाश्मयुगीन स्थळे.

॥ ज्ञान, विज्ञान आणि सुसंस्कार यांसाठी शिक्षण प्रसार ॥
- शिक्षणमहर्षी डॉ. बापूजी साळुंखे

38400

Shri Swami Vivekanand Shikshan Sanstha Kolhapur's

VIVEKANAND COLLEGE, KOLHAPUR (AUTONOMOUS)

SUPPLIMENT

Signature of Supervisor:

Suppliment No. : 01

Subject : History

Roll No. : 4071

Test / Tutorial No. :

Class : BA.F.Y

Div. :

नवाश्मयुगीन वैशिष्ट्ये दर्शवणारी स्थळे भारतभर विखुरली आहेत. :-

कर्नाटक - उटनूर व ब्रम्हगेरी
काश्मिर - बुर्झहोम
उत्तर प्रदेश - चिरंद व हस्तिनापूर
बिहार - चिरंद
आसाम - हदंग
पंजाब - जालंधर
अलाहबाद - कोल्डिहवा
मणिपूर -
पश्चिम बंगाल
मेघालय या ठिकाणी नवाश्मयुगीन संस्कृतीचे अवशेष सापडले आहेत.

पुराश्मयुग व मध्याश्मयुगाच्या तुलनेत नवाश्मयुगामध्ये मानवाने मोठी प्रगती केली. मानवाने नविन स्थरिवले मानव शेती व पशुपालन करू लागला. आगीचा शोध, धारदार हत्यारे, राहण्यासाठी कायमस्वरूपी घरे, सुती कपडे, चाकाचा शोध, खाण्यासाठी अन्न, धान्य, प्रवास व नक्षीदार मातीची भांडी, तयार केली.

चित्रकलेची सुरुवात, धार्मिक श्रद्धांचा, ज्ञान संस्कृतीचा
8 उदय, वेगवेगळे अलंकार तयार केले गेले. तसेच
नवाश्मयुगामध्ये परदेशी व्यापाराला सुरुवात झाली.
अशाप्रकारे नवाश्मयुगीन मानवाने विविध क्षेत्रामध्ये
प्रगती करून आपले जीवन सुखी बनवले.

स्वामी विवेकानंद शिक्षण संस्था
विवेकानंद कॉलेज
कोल्हापूर

।। ज्ञान, विज्ञान आणि सुसंस्कार यांसाठी शिक्षण प्रसार ।।
– शिक्षणमहर्षी डॉ. बापूजी साळुंखे

38409

Shri Swami Vivekanand Shikshan Sanstha Kolhapur's

VIVEKANAND COLLEGE, KOLHAPUR (AUTONOMOUS)

SUPPLIMENT

Signature of Supervisor	[signature]

Name : Priyada M. Gurav
Suppliment No. : 01
Roll No. : 4052
Class : B.A. I

Subject : History
Test / Tutorial No. :
Div. : C

10/10

प्र नवाश्मयुगीन मानवी जीवनाची माहिती थोडक्यात लिहा.

→ गतकालीन मानवी प्रगतीचा आढावा म्हणजे इतिहास होय.

अभ्यासाच्या दृष्टीने मानवी इतिहासाचे प्रागैतिहास, आद्य इतिहास व ऐतिहासिक कालखंड हे तीन प्रमुख विभाग पाडले जातात.

प्रागैतिहासिक मानवाच्या अस्तित्वाची माहिती आपल्याला त्याने बनवलेल्या दगडी हत्यारांमुळे होते. त्यामुळे या युगास अश्मयुग असेही म्हणतात.

अश्मयुगीन संस्कृतीच्या मिळालेल्या अवशेषावरुन इतिहासकारांनी अभ्यासाच्या सोयीसाठी भारतीय अश्मयुगाचे खालीलप्रमाणे कालखंड पाडले आहेत :-

१. पुराश्मयुग - इ.स.पू. ३ लाख वर्षे ते ८००० वर्षे
२. मध्याश्मयुग - इ.स.पू. ८००० वर्षे ते 4000 वर्षे
३. नवाश्मयुग - इ.स.पू. 4000 वर्षे ते 1800 वर्षे

* नवाश्मयुग :-

इसवी सन पूर्व 5000 वर्षांपूर्वीच्या सुमारास नवाश्मयुगाचा प्रारंभ झाला. नवाश्मयुगाच्या काळात मानवी जीवनात झालेल्या महत्त्वपूर्ण बदलामुळे या काळाला क्रांतियुग म्हणता येते.

१) व्याख्या - अश्मयुगाच्या शेवटच्या कालखंडाला नवाश्म-युग असे म्हणतात.

२) कालावधी - नवाश्मयुगाचा कालावधी सर्वसाधारणपणे इ.स.पू. 4000 वर्षे ते इ.स.पू. 1800 वर्ष असा मानला जातो.

३) राहणीमान - नवाश्मयुगामध्ये मानवाचे अनेक जीवन संपुष्टात आले.

४) मानवी अवशेष - उत्खननामध्ये कोठेही मानवी सांगाडे सापडले नाहीत.

५) अन्न - नवाश्मयुगामध्ये मानव उदरनिर्वाहासाठी शेती करू लागला, तरीही शिकार व मासेमारी त्याने सोडून दिली नव्हती. गहू, बार्ली, अवस यांचे अवशेष सापडले आहेत.

६) वस्त्र - नवाश्मयुगामध्ये मानवाला कापडापासून वस्त्र शिवण्याचे ज्ञान प्राप्त झाले असावे, मानव सुती कापडांचा वापर करत असावा.

७) निवारा - नवाश्मयुगामध्ये मानवाने मातीच्या विटांचा वापर करून चौकोनी व आयताकृती घरे बांधण्यास प्रारंभ केला.

८) अग्नी - नवाश्मयुगात मानवाने अग्नीचा वापर व निर्माण करण्याची कला अवगत केली होती.

९) हत्यारे - नवाश्मयुगात पूर्वीची दगडी सूक्ष्मास्त्रे लुप्त झाली आणि त्याऐवजी तांब्याची शस्त्रे दिसू लागली -

मेहगीच्या वापरातील कुऱ्हाडे, टोकदार हत्यारे, हाडांची अस्त्रे ही घासून गुळगुळीत केली आणि त्यांची कार्यक्षमता वाढवली.

१०) मातीची भांडी – नवाश्मयुगीन मानवाने मृदु भांडी, मातीची भांडी बनवण्याची कला हस्तगत केली.

११) पशुपालन – शेळ्या, बैल, बोकड या प्राण्यांना माणसाळवून त्यांचे पाळीव प्राण्यात रुपांतर केले.

१२) चित्रकला – नवाश्मयुगातील मानवाची शैल चित्रे बऱ्याच जागी मिळालेली आहेत.

१३) धार्मिक श्रध्दा – नवाश्मयुगामध्ये मानवांच्या धार्मिक श्रध्दांचा उदय, देवी देवतांची पूजा, पुर्वजन्म, पुनर्जन्म या व अशा कल्पनांचा प्रारंभ मानवाने केल्याचे दिसून येते.

१४) चाकाचा शोध – नवाश्मयुगीन मानवाला चाकाचा शोध लागला होता.

१५) अलंकार – नवाश्मयुगामध्ये मानवाने दगडांचा वापर अलंकारासाठी केला होता. दिशांचे हार, रत्नहार, इ. वस्तुंचा परदेशी व्यापार होत असल्याने दिसून येते.

१६) ग्राम – नवाश्मयुगामध्ये ग्राम संस्कृतीची सुरुवातच गावांच्या वसाहतींची सुरुवात झाली होती.

१६) दफन ग्राम - नवाश्मयुगामध्ये ग्राम संस्कृतीची महत्त्वपूर्ण गावांच्या वसाहतींची सुरुवात झाली होती.

१७) दफन - काश्मिर मधल्या बुर्झहोम येथील एका दफन स्थळी मालकाबरोबर त्याच्या कुत्रा आणि बोकड्या हे पुरल्याचे अवशेष आढळले आहेत.
येथे मातीच्या भांड्यावर तत्कालीन देवता समजत असलेल्या म्हशींचे चित्र रंगवले आहे.

१८) नवाश्मयुगीन वस्तु - वशिंड असलेली बैलाची मातीची चित्रे, टोकदार हाडे, उभट भांडी, रत्नासारख्या दिसणारा चकचकीत दगडांपासून तयार केलेले मणी, तांब्याची सुई व चाकू इत्यादी वस्तु उत्खननातून प्राप्त झाले आहेत.

१९) नवाश्मयुगीन स्थळे -

॥ ज्ञान, विज्ञान आणि सुसंस्कार यांसाठी शिक्षण प्रसार ॥

- शिक्षणमहर्षी डॉ. बापूजी साळुंखे

38417

Shri Swami Vivekanand Shikshan Sanstha Kolhapur's

VIVEKANAND COLLEGE, KOLHAPUR (AUTONOMOUS)

SUPPLIMENT

Signature of Supervisor	

Name: Priyada M. Gurav

Suppliment No. : 02

Roll No. : 4052

Class : B.A.I.

Subject : History

Test / Tutorial No. :

Div. : C

नवाश्मयुगीन वैशिष्ट्ये दर्शविणारी स्थळे भारतभर विखु-रली आहेत.

कर्नाटक - उटनूर व ब्रह्मगिरी

काश्मिर - बुर्झहोम

उत्तरप्रदेश - चेचर व हस्तिनापूर

बिहार - चिरंद

आसाम - दओजली हडिंग

पंजाब - जालीपुर

अलाहबाद - कोल्डीहवा

मणिपुर

पश्चिम बंगाल

मेघालय या ठिकाणी नवाश्मयुगीन संस्कृती-चे अवशेष सापडले आहेत.

पुराश्मयुग व मध्याश्मयुगाच्या तुलनेत नवाश्म-युगामध्ये मानवाने मोठी प्रगती केली. मानवाचे जीवन स्थिरावले. मानव शेती व पशुपालन करू लागला. आगीचा शोध, प्रगत हत्यार, राहण्यासाठी आयताकृती घरे, सुती कपडे, चाकाचा शोध, खाण्यासाठी धान्य, प्रगत व नक्षीदार भांड्यांची भांडी तयार केली चित्रकलेची सुरुवात, धार्मिक श्रद्धांचा ग्राम संस्कृतीचा उदय, वेगवेगळे अलंकार तयार-

केले गेले. तसेच नवाश्मयुगामध्ये परदेशी व्यापाराला सुरुवात झाली अशाप्रकारे नवाश्मयुगीन मानवाने विविध क्षेत्रांमध्ये प्रगती करुन आपले जीवन सुखी बनवले.

10

Name - Anushka Parashram Adswe.

।। ज्ञान, विज्ञान आणि सुसंस्कार यांसाठी शिक्षण प्रसार ।।
- शिक्षणमहर्षी डॉ. बापूजी साळुंखे

38385

Shri Swami Vivekanand Shikshan Sanstha Kolhapur's

VIVEKANAND COLLEGE, KOLHAPUR (AUTONOMOUS)

SUPPLIMENT

Signature of Supervisor:

Suppliment No. :

Roll No. : 4002

Class : BA First Year.

Subject : History.

Test / Tutorial No. :

Div. :

7/10

प्र● नवाश्मयुगीन मानवी जीवनाची माहिती थोडक्यात लिहा.

→ गतकाळातील मानवी प्रगतीचा आढावा म्हणजे इतिहास होय.

अभ्यासाच्या दृष्टीने मानवी इतिहासाचे प्राग़ैतिहास आद्य इतिहास व ऐतिहासिक कालखंड हे तीन प्रमुख विभाग पाडले जातात.

प्राग़ैतिहासिक मानवाच्या अस्तित्वाची माहिती आपल्याला त्याने बनवलेल्या दगडी हत्यारांमुळे होते. त्यामुळे या युगास अश्मयुग असेही म्हणतात.

● अश्मयुगीन संस्कृतीच्या मिळालेल्या अवशेषावरून इतिहासकारांनी अभ्यासाच्या सोयीसाठी भारतीय अश्मयुगाचे खालिलप्रमाणे कालखंड पाडले आहेत -

1. पुराश्मयुग - इ.स.पु ३ लाख वर्षे ते इ.स.पु १००० वर्षे.

* ~~नवाश्मयुग~~ :- 2. मध्याश्मयुग - इ.स.पु १००० वर्षे ते इ.स.पु ४००० वर्षे.

3. नवाश्मयुग - इ.स.पु ४००० वर्षे ते इ.स.पु १८०० वर्षे.

* नवाश्मयुग :-

इसवी सन पुर्व ५००० वर्षा पुर्वीच्या सुमारास नवाश्मयुगाचा प्रारंभ झाला. नवाश्मयुगाच्या काळात मानवी जीवनात आलेल्या महत्त्वपुर्ण बदलामुळे या काळात क्रांतीयुग म्हणता येते.

(१) व्याख्या - अश्मयुगाच्या शेवटच्या कालखंडाला नवाश्मयुग असे म्हणतात.

(२) कालावधी - नवाश्मयुगाचा कालावधी साधारणपणे इ.स.पु ४० वर्ष ते इ.स.पु १८०० वर्षे असा मानला जातो.

(३) राहणीमान - नवाश्मयुगामध्ये मानवाचे भटके जीवन संपुष्टात

(४) मानवी अवशेष अन्न - ~~उत्खननामध्ये~~ नवाश्मयुगामध्ये मानव उदरनिर्वाहासाठी शेती करु लागला. तरिही शिकारी व मासेमारी त्याने सोडून दिलेली नव्हती. गहू, बार्ली आणि जवस यांचे अवशेष सापडले आहेत.

(५) मानवी अवशेष - उत्खननामध्ये कोठेही मानवी सांगाडे सापडले नाहीत.

(६) वस्त्र - नवाश्मयुगामध्ये मानवाला कापडापासून वस्त्र शिवण्याचे ज्ञान प्राप्त झाले असावे. मानव सूती कापडांचा वापर करत असत / असावा.

(७) निवारा - नवाश्मयुगामध्ये मानवाने मातीच्या विटांचा वापर करुन चौकोनी व आयताकृती घरे बांधण्यास प्रारंभ केला.

(८) अग्नी - नवाश्मयुगीन मानवाने अग्नीचा वापर व निर्माण करण्याची कला अवगत केली होती.

(९) हत्यारे - नवाश्मयुगात पूर्वीची दगडी सुक्ष्मास्त्रे लुप्त झाली आणि त्याऐवजी तांब्याची शस्त्रे दिसू लागली. नेहमीच्या वापरातील कुऱ्हाडे, टोकदार हत्यारे, हाडांची अस्त्रे ही घासून गुळगुळीत केली आणि त्याची कार्यक्षमता वाढवली.

(१०) मातीची भांडी - नवाश्मयुगीन मानवाने मृदु भांडी, मातीची भांडी बनवण्याची कला हस्तगत केली.

(११) पशुपालन - शेळ्या, बैल, बोकड या प्राण्यांना माणसाळवून त्यांचे पाळीव प्राण्यात रूपांतर केले.

(१२) चित्रकला - नवाश्मयुगातील मानवाची शैल चित्रे बऱ्याच जागी मिळालेली आहेत.

(१३) धार्मिक श्रद्धा - नवाश्मयुगामध्ये मानवांच्या धार्मिक श्रद्धांचा उदय. देवी देवतांची पुजा, पुर्वजन्म, पुन्र्जन्म या व अशा कल्पनांचा प्रारंभ मानवाने केल्याचे दिसून येते.

(१४) चाकाचा शोध - नवाश्मयुगीन मानवाला चाकाचा शोध लागला होता.

(१५) अलंकार - नवाश्मयुगामध्ये मानवाने दगडांचा वापर अलंकारासाठी वापर केला होता. शिंपांचे हार, रत्नहार इ. वस्तूंचा परदेशी व्यापार होत असल्याचे दिसून येते.

(१६) ग्राम - नवाश्मयुगामध्ये ग्राम संस्कृतीची म्हणजेच गावांच्या वसाहतींची सुरुवात झाली होती.

(१७) दफन - काश्मिर जवळच्या बुर्झाहोम येथील एका दफन स्थळी मालकाबरोबर त्याचा कुत्रा आणि लांडगा हे पुरल्याचे अवशेष आढळले आहेत.
येथे मातीच्या भांड्यावर तात्कालीन देवता समजत असल्याचे महिषाचे चित्र रंगवले आहे.

(१८) नवाश्मयुगीन वस्तू - वशिंड असलेली बैलाची मातीची चित्रे.

...युगाचा प्रारं...
| जिवनात ...

टोकदार हाडे, कुंभट भांडी, रत्नासारखा दिसणारा चकचकित दगडापासून तयार केलेली मणी, तांब्याची सुई व चाकू इत्यादी वस्तू उत्खननातून प्राप्त झाले आहेत.

⑲ नवाश्मयुगीन स्थळे. -

सूची -

• - नवाश्मयुगीन स्थळे

नवाश्मयुगीन वैशिष्ट्ये दर्शवणारी स्थळे भारतभर विखुरली आहेत

कर्नाटक - उत्नूर व ब्रम्हगिरी
काश्मिर - बुर्झहोम
उत्तरप्रदेश - चेचर व हस्तिनापूर
बिहार - चिरंद
आसाम - हंदंग

।। ज्ञान, विज्ञान आणि सुसंस्कार यांसाठी शिक्षण प्रसार ।।
- शिक्षणमहर्षी डॉ. बापूजी साळुंखे

38386

Shri Swami Vivekanand Shikshan Sanstha Kolhapur's

VIVEKANAND COLLEGE, KOLHAPUR (AUTONOMOUS)

SUPPLIMENT

Signature of Supervisor

Suppliment No. :

Roll No. :

Class :

Subject :

Test / Tutorial No. :

Div. :

पंजाब - जालिपूर
अलाहबाद - कोल्डहिवा
मणिपूर
पश्चिम बंगाल
मेघालय या ठिकाणी नवाश्मयुगीन संस्कृतीचे अवशेष सापडले आहेत.

पुराश्मयुग व मध्याश्मयुगाच्या तुलनेत नवाश्मयुगामध्ये मानवाने मोठी प्रगती केली. मानवाचे जीवन स्थीरावले. मानव शेती व पशुपालन करू लागला. अग्नीचा शोध, प्रगत हत्यारे, राहण्यासाठी आयताकृती घरे, सुती कपडे, चाकाचा शोध, खाण्यासाठी धान्य, प्रगत व नक्षिदार मातीची भांडी तयार केली. चित्रकलेची सुरुवात, धार्मिक श्रद्धांचा, ग्राम संस्कृतीचा उदय, वेगवेगळे अलंकार तयार केले गेले. तसेच नवाश्मयुगामध्ये परदेशी व्यापाराला सुरुवात झाली. अशाप्रकारे नवाश्मयुगीन मानवाने विविध क्षेत्रांमध्ये प्रगती करून आपले जीवन सुखी बनवली.

Arpana Mahadev kumbhar

॥ ज्ञान, विज्ञान आणि सुसंस्कार यांसाठी शिक्षण प्रसार ॥
- शिक्षणमहर्षी डॉ. बापूजी साळुंखे

38394

Shri Swami Vivekanand Shikshan Sanstha Kolhapur's

VIVEKANAND COLLEGE, KOLHAPUR (AUTONOMOUS)

SUPPLIMENT

Signature of Supervisor: [signature]

Suppliment No. : 01
Roll No. : 4125
Class : B.A. I

Subject : History
Test / Tutorial No. :
Div. :

7/10

प्र. नवाश्मयुगीन मानवी जीवनाची माहिती थोडक्यात लिहा.

→ गतकाळातील मानवी प्रगतीचा आढावा म्हणजे इतिहास होय.

अभ्यासाच्या दृष्टीने मानवी इतिहासाचे प्रागैतिहास आद्य इतिहास व ऐतिहासिक कालखंड हे तीन प्रमुख विभाग पाडले जातात.

प्रागैतिहासिक मानवाच्या अस्तित्वाची माहिती आपल्याला त्याने बनवलेल्या दगडी हत्यारांमुळे होते. त्यामुळे या युगास अश्मयुग असेही म्हणतात.

अश्मयुगीन संस्कृतीचा मिळालेल्या अवशेषावरून इतिहासकारांनी अभ्यासाच्या सोयीसाठी भारतीय अश्मयुगाचे खालीलप्रमाणे कालखंड पाडले आहेत :-

१. पुराश्मयुग - इ.स.पू ३ लाख वर्षे ते इ.स.पू ८००० वर्षे
2. मध्याश्मयुग - इ.स.पू ८००० वर्षे ते इ.स.पू ४००० वर्षे
3. नवाश्मयुग - इ.स.पू ४००० वर्षे ते इ.स.पू. १८०० वर्षे

* नवाश्मयुग :-

इसवी सन पूर्व ५००० वर्षां पूर्वीच्या सुमारास नवाश्मयुगाचा प्रारंभ झाला. नवाश्मयुगाच्या काळात मानवी जीवनात झालेल्या महत्त्वपूर्ण बदलामुळे या कालाला क्रांतीयुग म्हणता येते.

१] व्याख्या - अश्मयुगाच्या शेवटच्या कालखंडाला नवाश्म-
युग असे म्हणतात.

२] कालावधी - नवाश्मयुगाचा कालावधी साधारणपणे इ.स.पू.
४०००वर्षे ते इ.स.पू. १८०० वर्ष असा मानला
जातो.

३] राहणीमान - नवाश्मयुगामध्ये मानवाचे भटके जिवन संपुष्टात

४] मानवी अवशेष - उत्खननामध्ये कोठेही मानवी सांगाडे
सापडले नाहीत.

५] अन्न - नवाश्मयुगामध्ये मानव उदरनिर्वाहासाठी शेती करू
लागला, तरीही शिकार व मासेमारी त्याने सोडून
दिलेली नव्हती. गहू, बार्ली आणि जवस यांचे
अवशेष सापडले आहेत.

६] वस्त्र - नवाश्मयुगामध्ये मानवाला कापडापासून वस्त्र
शिवण्याचे ज्ञान प्राप्त झाले असावे, मानव सुती
कापडांचा वापर करत असावा.

७] निवारा - नवाश्मयुगामध्ये मानवाने मातीच्या विटांचा
वापर करून चौकोनी व आयताकृति घरे
बांधण्यास प्रारंभ केला

८] अग्नि - नवाश्मयुगीन मानवाने अग्निचा वापर व निर्मिती
करण्याची कला अवगत केली होती.

९] हत्यारे - नवाश्मयुगात पूर्वीची दगडी सुक्ष्मास्त्रे लुप्त झाली
आणि त्याऐवजी तांब्याची शस्त्रे दिसू लागली.
नेहमीच्या वापरातील कुऱ्हाडे, टोकदार हत्यारे, हाडांची

अश्मो ही घासून गुळगुळीत केली आणि त्याची कार्यक्षमता वाढवली.

१०] मातीची भांडी - नवाश्मयुगीन मानवाने मृदु भांडी, मातीची भांडी बनवण्याची कला हस्तगत केली.

११] पशुपालन - शेळ्या, बैल, बोकड या प्राण्यांना माणसाळवून त्यांचे पाळीव प्राण्यात रूपांतर केला.

१२] चित्रकला - नवाश्मयुगातील मानवाची शैल चित्रे बऱ्याच जागी मिळालेली आहेत.

१३] धार्मिक श्रद्धा - नवाश्मयुगामध्ये मानवांच्या धार्मिक श्रद्धांचा उदय, देवी देवतांचे पूजा, पूर्वजन्म, या व अशा कल्पनांचा प्रारंभ मानवाने केल्याचे दिसून येते.

१४] चाकाचा शोध - नवाश्मयुगीन मानवाला चाकाचा शोध लागला होता.

१५] अलंकार - नवाश्मयुगामध्ये मानवाने दगडांचा वापर अलंकारासाठी वापर केला होता. दिशांचे हार, रत्नहार इ. वस्तूंचा परदेशी व्यापार होत असल्याचे दिसून येते.

१६] ग्राम - नवाश्मयुगामध्ये ग्राम संस्कृतीची म्हणजेच गावांच्या वसाहतींची सुरवात झाली होती.

१७] दफन - काश्मिर जवळच्या बुर्झाहोम येथील एका दफन स्थळी मालकाबरोबर त्याच्या कुत्रा आणि लांडगा हे पुरल्याचे अवशेष आढळले आहे. येथे मातीच्या भांड्यावर

तत्कालीन देवता समजत असलेल्या म्हशीचे चित्र कोरले आहे.

१८] नवाश्मयुगीन वस्तू - वशिंड असलेली बैलाची मातीची चित्रे, टोकदार हाडे, उथट भांडी, रत्नासारखा दिसणारा चकचकीत दगडांपासून तयार केलेले मणी, तांब्याची सुई व चाकू इत्यादी वस्तू उत्खननातून प्राप्त झाले आहेत.

१९] नवाश्मयुगीन स्थळे -

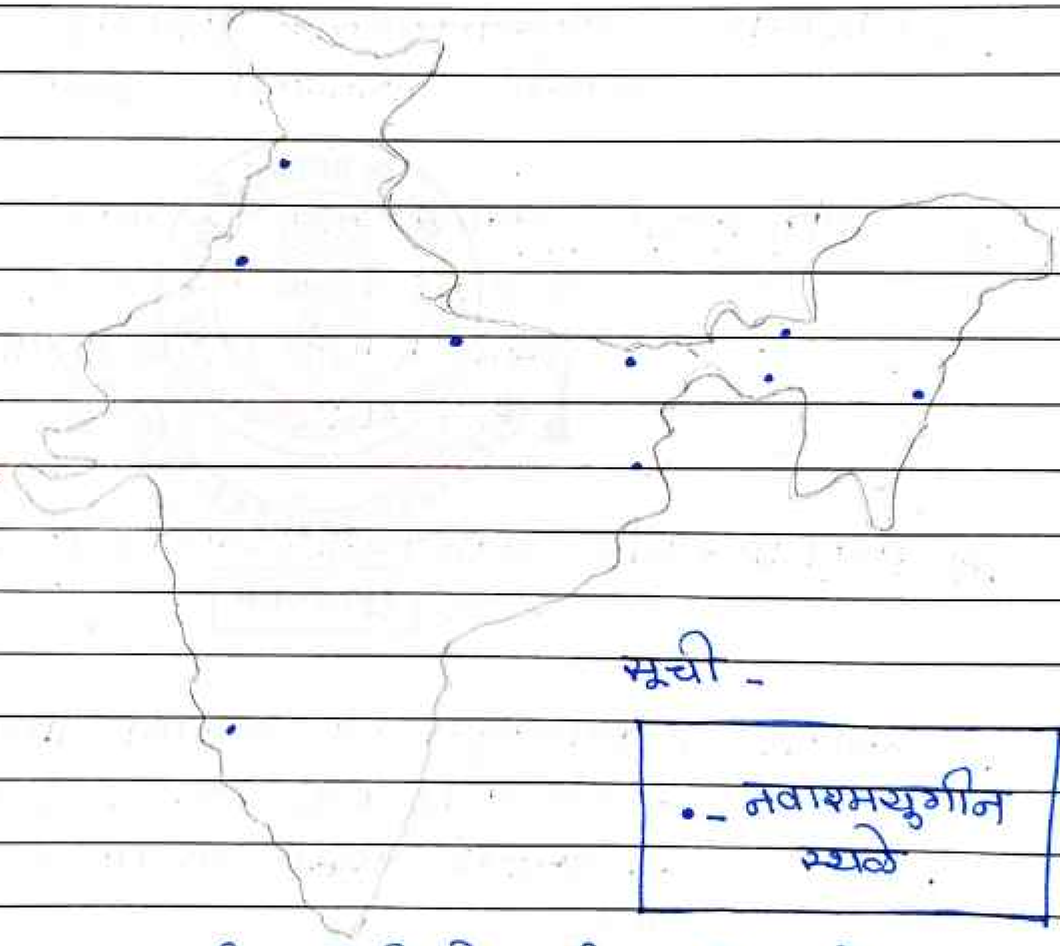

सूची -

• - नवाश्मयुगीन स्थळे

नवाश्मयुगीन वैशिष्ट्ये दर्शवणारी स्थळे भारतभर विखुरली आहेत.

कर्नाटक - उटनुर व ब्रम्हगिरी

काश्मिर - बुर्झाहोम

उत्तरप्रदेश - चेचर व हस्तिनापूर

बिहार - चिरंद

आसाम - दंदग

Arpana Mahadev Kumbhar

।। ज्ञान, विज्ञान आणि सुसंस्कार यांसाठी शिक्षण प्रसार ।।

- शिक्षणमहर्षी डॉ. बापूजी साळुंखे

38395

Shri Swami Vivekanand Shikshan Sanstha Kolhapur's

VIVEKANAND COLLEGE, KOLHAPUR (AUTONOMOUS)

SUPPLIMENT

Signature of Supervisor:

Suppliment No. : 02

Roll No. : 4125

Class : B.A. I

Subject : History

Test / Tutorial No. :

Div. :

पंजाब - जालीपुर
अलाहबाद - कोल्डीहवा
मणिपुर
पश्चिम बंगाल
मेघालय या ठिकाणी नवाश्मयुगीन संस्कृतिचे अवशेष सापडले आहेत.

पुराश्मयुगीन व मध्याश्मयुगाच्या तुलनेत नवाश्मयुगामध्ये मानवाने मोठी प्रगती केली. मानवाचे जीवन स्थीरावले. मानव शेती व पशुपालन करू लागला. आगीचा शोध, प्रगत हत्यारे, शहण्यासाठी धान्य, प्रगत व नक्षीदार मातीची भांडी तयार केली. चित्रकलेची सुरुवात, धार्मिक श्रध्दाचा, ग्राम संस्कृतीचा उदय, वेगवेगळे अलंकार तयार केले गेले. तसेच नवाश्मयुगामध्ये परदेशी व्यापाराला सुरुवात झाली. अशाप्रकारे नवाश्मयुगीन मानवाने विविध क्षेत्रामध्ये प्रगती करून आपले जीवन सुखी बनवले.

Rutuja Navnath Shinde

॥ ज्ञान, विज्ञान आणि सुसंस्कार यांसाठी शिक्षण प्रसार ॥
– शिक्षणमहर्षी डॉ. बापूजी साळुंखे

38441

Shri Swami Vivekanand Shikshan Sanstha Kolhapur's

VIVEKANAND COLLEGE, KOLHAPUR (AUTONOMOUS)

SUPPLIMENT

Signature of Supervisor: [signature]

Suppliment No. : 01

Subject : History

Roll No. : 4245

Test / Tutorial No. :

Class : B.A. I

Div. : E

8/10

प्र● नवाश्मयुगीन मानवी जीवनाची माहिती थोडक्यात लिहा.

→ गतकाळातील मानवी प्रगतीचा आढावा म्हणजे इतिहास होय.

अभ्यासाच्या दृष्टीने मानवी इतिहासाचे प्रागैतिहास, आद्य इतिहास व ऐतिहासिक कालखंड हे तीन प्रमुख विभाग पाडले जातात.

प्रागैतिहासिक मानवाच्या अस्तित्वाची माहिती आपल्याला त्याने बनवलेल्या दगडी हत्यारांमुळे होते. त्यामुळे या युगास अश्मयुग असेही म्हणतात.

अश्मयुगीन संस्कृतीच्या मिळालेल्या अवशेषावरून इतिहासकारांनी अभ्यासाच्या सोयीसाठी भारतीय अश्म-युगाचे खालीलप्रमाणे कालखंड पाडले आहेत :-

1) पुराश्मयुग – इ.स.पू 3 लाख वर्षे ते इ.स.पू 8000 वर्षे
2) मध्याश्मयुग – इ.स.पू 8000 वर्षे ते इ.स.पू. 4000 वर्षे
3) नवाश्मयुग – इ.स.पू. 4000 वर्षे ते इ.स.पू. 1800 वर्षे

* नवाश्मयुग :-

इसवी सन पूर्व 5000 वर्षे वर्षापूर्वीच्या सुमारास नवाश्मयुगाचा प्रारंभ झाला. नवाश्मयुगाच्या काळात मानवी जीवनात झालेल्या महत्त्वपूर्ण बदलामुळे या काळाला क्रांतीयुग म्हणता येते.

1) व्याख्या - अश्मयुगाच्या शेवटच्या कालखंडाला नवाश्मयुग असे म्हणतात.

2) ~~काला~~

2) कालावधी - नवाश्मयुगाचा कालावधी साधारणपणे इ.स.पू ८००० वर्ष ते इ.स.पू. 1800 वर्ष असा मानला जातो.

3) राहणीमान - नवाश्मयुगामध्ये मानवाने ~~मातीच्या विटांचा वापर~~ भटके जीवन संपुष्टात आले.

4) मानवी अवशेष - उत्खननामध्ये कोठेही मानवी सांगाडे सापडले नाहीत.

5) अन्न - नवाश्मयुगामध्ये मानव उदरनिर्वाहासाठी शेती करू लागला, तरीही शिकार व मासेमारी त्याने सोडून दिलेली नव्हती. गहू, बार्ली आणि जवस यांचे अवशेष सापडले आहेत.

6) वस्त्र - नवाश्मयुगामध्ये मानवाला कापडापासून वस्त्र शिवण्याचे ज्ञान प्राप्त झाले असावे, मानव सूती कापडाचा वापर करत असावा.

7) निवारा - नवाश्मयुगामध्ये मानवाने मातीच्या विटांचा वापर करून चौकोनी व आयताकृती घरे बांधण्यास प्रारंभ केला.

8) अग्नी - नवाश्मयुगीन मानवाना अग्नीचा वापर व निर्माण करण्याची कला अवगत केली होती.

9) हत्यारे - नवाश्मयुगात पूर्वीची दगडी सूक्ष्मास्त्रे लुप्त झाली आणि त्याऐवजी तांब्याची शस्त्रे दिसु लागली. नेहमीच्या वापरतील कुऱ्हाडे, टोकदार हत्यारे,

हाडांची अस्त्रे ही घासून गुळगुळीत केली आणि त्याची कार्यक्षमता वाढवली.

10) मातीची भांडी – नवाश्मयुगीन मानवाने मृदू भांडी, मातीची भांडी बनवण्याची कला हस्तगत केली.

11) पशुपालन – शेळ्या, बैल, बोकड या प्राण्यांना माणसाळवून त्यांचे पाळीव प्राण्यात रुपांतर केले.

12) चित्रकला – नवाश्मयुगातील मानवाची शैल चित्रे बऱ्याच जागी मिळालेली आहेत.

13) धार्मिक श्रद्धा – नवाश्मयुगामध्ये मानवांच्या धार्मिक श्रद्धांचा उदय, देवी देवतांची पुजा, पूर्वजन्म, पूनर्जन्म या व अशा कल्पनांचा प्रारंभ मानवाने केल्याचे दिसून येते.

14) चाकाचा शोध – नवाश्मयुगीन मानवाला चाकाचा शोध लागला होता.

15) अलंकार – नवाश्मयुगामध्ये मानवाला दगडांचा वापर अलंकारासाठी वापर केला होता. दिशांचे हार, रत्नहार इ. वस्तुंचा परदेशी व्यापार होत असल्याचे दिसून येते.

16) ग्राम – नवाश्मयुगामध्ये ग्राम संस्कृतीची म्हणजेच गावांच्या वसाहतींची सुरवात झाली होती.

17) दफन – काश्मिर जवळच्या बुर्झहोम येथील एका दफन स्थळी मालकाबरोबर त्याचा कुत्रा आणि लांडगा हे पुरल्याचे अवशेष आढळले आहे.

येथे मातीच्या भांड्यावर तात्कालीन देवता समजत असलेल्या म्हशीचे चित्र रंगवले आहे.

(8) नवाश्मयुगीन वस्तू – वशिंड असलेली बैलाची मातीची चित्रे, टोकदार होड, उभट भांडी, रत्नासारखा दिसणारा चिकचिकित दगडांपासुन तयार केलेले मणी, तांब्याची सुई व चाकू इत्यादी वस्तू उत्खननातून प्राप्त झाले आहेत.

(9) नवाश्मयुगीन स्थळे –

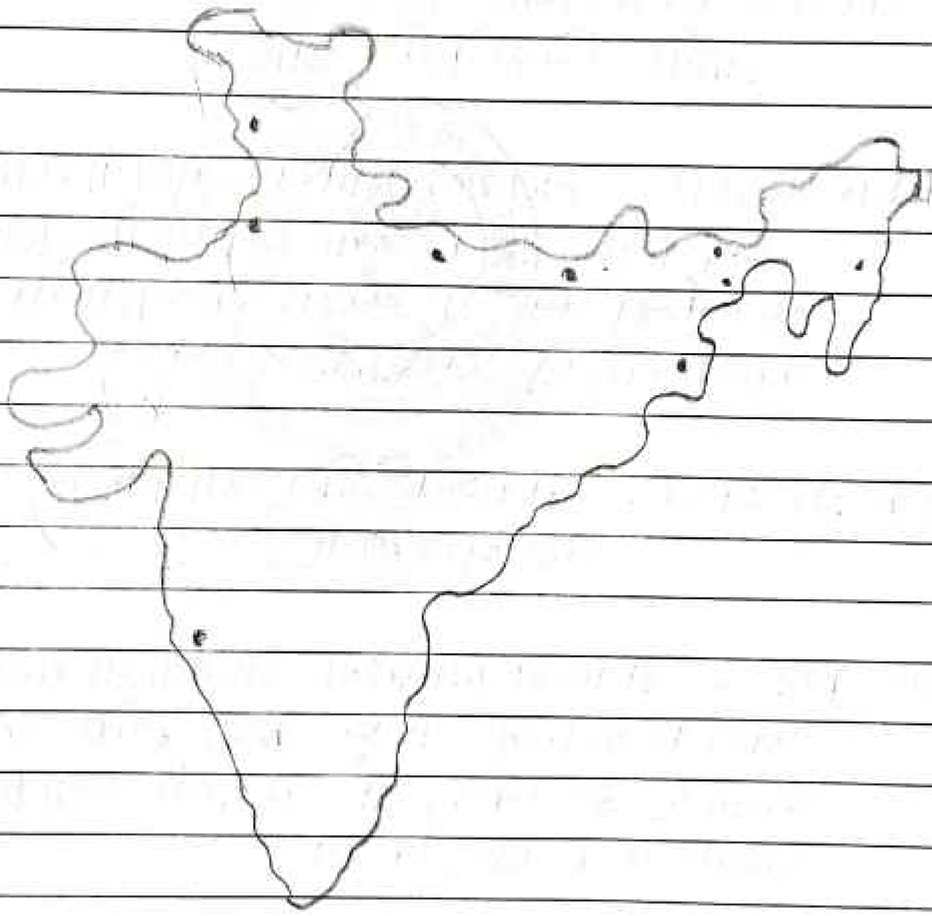

सुची –

•-नवाश्मयुगीन स्थळे

॥ ज्ञान, विज्ञान आणि सुसंस्कार यांसाठी शिक्षण प्रसार ॥
– शिक्षणमहर्षी डॉ. बापूजी साळुंखे

38440

Shri Swami Vivekanand Shikshan Sanstha Kolhapur's

VIVEKANAND COLLEGE, KOLHAPUR (AUTONOMOUS)

SUPPLIMENT

Signature of Supervisor

Suppliment No. : 02
Roll No. : 4245
Class : B.A. I

Subject : History
Test / Tutorial No. :
Div. : E

नवाश्मयुगीन वैशिष्ट्ये दर्शवणारी स्थळे भारतभर विखुरली आहेत.

कर्नाटक – उटनुर व ब्रम्हगिरी
काश्मिर – बुर्झाहोम
उत्तरप्रदेश – चेचर व हस्तिनापूर
बिहार – चिरंद
आसाम – हदंग
पंजाब – जालीपूर
अलाहबाद – कोल्डीहवा
मणिपूर
पश्चिम बंगाल
मेघालय या ठिकाणी नवाश्मयुगीन संस्कृतीचे अवशेष सापडले आहेत.

पुराश्मयुग व मध्याश्मयुगाच्या तुलनेत नवाश्मयुगामध्ये मानवाने मोठी प्रगती केली. मानवाचे जीवन स्थीरावले. मानव शेती व पशुपालन करु लागला. आगीचा शोध, प्रगत हत्यारे, राहण्यासाठी आयताकृती घरे, सुती कपडे, चाकाचा शोध, खाण्यासाठी धान्य, प्रगत व नक्षीदार मातीची भांडी तयार केली. चित्रकलेची सुरुवात, धार्मिक श्रद्धांचा ग्राम संस्कृतीचा उदय, वेगवेगळे अलंकार तयार केले गेले.

तसेच नवाश्मयुगामध्ये परदेशी व्यापाराला सुरुवात झाली. अशाप्रकारे नवाश्मयुगीन मानवाने विविध क्षेत्रांमध्ये प्रगती करून आपले जीवन सुखी बनवले.

विवेकानंद कॉलेज कोल्हापूर

श्रावणी नंदकुमार ~~पाटिल~~ पाटील

।। ज्ञान, विज्ञान आणि सुसंस्कार यांसाठी शिक्षण प्रसार ।।
– शिक्षणमहर्षी डॉ. बापूजी साळुंखे

38485

Shri Swami Vivekanand Shikshan Sanstha Kolhapur's

VIVEKANAND COLLEGE, KOLHAPUR (AUTONOMOUS)

SUPPLIMENT

Signature of Supervisor: [signature]

Suppliment No. : 01

Roll No. : 4205

Class : B.A. I

Subject : Histoey

Test / Tutorial No. :

Div. :

10/10 [signature]

प्र. नवाश्मयुगीन मानवी जीवनाची माहिती थोडक्यात लिहा.

→ गतकाळातील मानवी प्रगतीचा आढावा म्हणजे इतिहास होय.

अभ्यासाच्या दृष्टीने मानवी इतिहासाचे प्रागैतिहास, आद्य इतिहास व ऐतिहासिक कालखंड हे तीन प्रमुख विभाग पाडले जातात.

प्रागैतिहासिक मानवाच्या अस्तित्वाची माहिती आपल्याला त्याने बनवलेल्या दगडी हत्यारांमुळे होते. त्यामुळे या युगास अश्मयुग असेही म्हणतात.

अश्मयुगीन संस्कृतीच्या मिळालेल्या अवशेषावरून इतिहासकारांनी अभ्यासाच्या सोयीसाठी भारतीय अश्मयुगाचे खालीलप्रमाणे कालखंड पाडले आहेत :-

1. पुराश्मयुग - इ.स.पू ३ लाख वर्षे ते इ.स.पू ८००० वर्षे
2. मध्याश्मयुग - इ.स.पू ८००० वर्षे ते इ.स.पू ४००० वर्षे
3. नवाश्मयुग - इ.स.पू ४००० वर्षे ते इ.स.पू. १८०० वर्षे

* नवाश्मयुग :-

इसवी सन पूर्व ५००० वर्षां पूर्वीच्या सुमारास नवाश्मयुगाचा प्रारंभ झाला. नवाश्मयुगाच्या काळात मानवी जीवनात झालेल्या महत्त्वपूर्ण बदलामुळे या काळाला क्रांतीयुग म्हणता येते.

१) व्याख्या - अश्मयुगाच्या शेवटच्या कालखंडाला नवाश्मयुग असे म्हणतात.

२) कालावधी - नवाश्मयुगाचा कालावधी साधारणपणे इ.स.पू. ४००० वर्ष ते इ.स. पू. १८०० वर्ष असा मानला जातो.

३) राहणीमान - नवाश्मयुगामध्ये मानवाचे भटके जीवन संपुष्टात आले

४) मानवी अवशेष - उत्खननामध्ये कोठेही मानवी सांगाडे सापडले नाहीत.

५) अन्न - नवाश्मयुगामध्ये मानव उदरनिर्वाहासाठी शेती करू लागला, तरीही शिकार व मासेमारी त्याने सोडून दिलेली नव्हती. गहू, बार्ली आणि जवस यांचे अवशेष सापडले आहेत.

६) वस्त्र - नवाश्मयुगामध्ये मानवाला कापडापासून वस्त्र शिवण्याचे ज्ञान प्राप्त झाले असावे, मानव सुती कापडांचा वापर करत असावा.

७) निवारा - नवाश्मयुगामध्ये मानवाने मातीच्या विटांचा वापर करून चौकोनी व आयताकृती घरे बांधण्यास प्रारंभ केला.

८) अग्नी - नवाश्मयुगीन मानवाने अग्नीचा वापर व निर्माण करण्याची कला अवगत केली होती.

९) हत्यारे - नवाश्मयुगात पूर्वीची दगडी सुक्ष्मास्त्रे लुप्त झाली आणि त्याऐवजी तांब्याची शस्त्रे दिसू लागली. नेहमीच्या वापरातील कुऱ्हाडे, टोकदार हत्यारे, हाडांची अस्त्रे ही घासून गुळगुळीत केली आणि त्याची कार्यक्षमता वाढवली

१०) मातीची भांडी - नवाश्मयुगीन मानवाने मृदू भांडी, मातीची भांडी बनवण्याची कला हस्तगत केली.

११) पशुपालन - शेळ्या, बैल, बोकड या प्राण्यांना माणसाळवून त्यांचे पाळीव प्राण्यात रूपांतर केले.

१२) चित्रकला - नवाश्मयुगातील मानवाची शैल चित्रे बऱ्याच जागी मिळालेली आहेत.

१३) धार्मिक श्रद्धा - नवाश्मयुगामध्ये मानवांच्या धार्मिक श्रद्धांचा उदय, देवी देवतांची पुजा, पूर्वजन्म, पूनर्जन्म या या व अशा कल्पनांचा प्रारंभ मानवाने केल्याचे दिसून येते.

१४) चाकाचा शोध - नवाश्मयुगीन मानवाला चाकाचा शोध लागला होता.

१५) अलंकार - नवाश्मयुगामध्ये मानवाने दगडांचा वापर अलंकारासाठी वापर केला होता. दिशांचे हार, रत्नहार इ. वस्तुंचा परदेशी व्यापार होत असल्याचे दिसून येते.

१६) ग्राम - नवाश्मयुगामध्ये ग्राम संस्कृतीची म्हणजेच गावांच्या वसाहतींची सुरवात झाली होती.

१७) दफन - कश्मिर जवळच्या बुर्झाहोम येथील एका दफन स्थळी मालकाबरोबर त्याचा कुत्रा आणि लांडगा हे पुरल्याचे अवशेष आढळले आहे.
येथे मातीच्या भांड्यावर तात्कालीन देवता समजत असलेल्या म्हशीचे चित्र रंगवले आहे.

१८) नवाश्मयुगिन वस्तू - वशिंड असलेली बैलाची मातीची चित्रे,

टोकदार हाडे, उथळ भांडी, रत्नासारखा दिसणारा चकचकित दगडांपासून तयार केलेले मणी, तांब्याची सुई व चाकू इत्यादी वस्तू उत्खननातून प्राप्त झाले आहेत.

१६) नवाश्मयुगीन स्थळे -

नवाश्मयुगीन वैशिष्ट्ये दर्शवणारी स्थळे भारतभर विखुरली आहेत.

कर्नाटक - उटनूर व ब्रम्हगिरी
काश्मिर - बुर्झाहोम
उत्तरप्रदेश - चेचर व हस्तिनापूर
बिहार - चिरंद
आसाम - हदंग

।। ज्ञान, विज्ञान आणि सुसंस्कार यांसाठी शिक्षण प्रसार ।।
- शिक्षणमहर्षी डॉ. बापूजी साळुंखे

38486

Shri Swami Vivekanand Shikshan Sanstha Kolhapur's

VIVEKANAND COLLEGE, KOLHAPUR (AUTONOMOUS)

SUPPLIMENT

Signature of Supervisor	
Subject :	History
Test / Tutorial No. :	
Div. :	

Suppliment No. : 02

Roll No. : 4205

Class : B.A-I

पंजाब - जालीपूर
अलाहबाद - कोल्डीहवा
मणिपूर
पश्चिम बंगाल
मेघालय या ठिकाणी नवाश्मयुगीन संस्कृतीचे
अवशेष सापडले आहेत.

पुराश्मयुग व मध्याश्मयुगाच्या तुलनेत नवाश्म-युगामध्ये मानवाने मोठी प्रगती केली. मानवाचे जीवन स्थीरा-वले. मानव शेती व पशूपालन करू लागला. आगीचा शोध, प्रगत हत्यारे, राहण्यासाठी आयताकृती घरे, सुती कपडे, चाकाचा शोध, खाण्यासाठी ~~अन्न~~ धान्य, प्रगत व नक्षिदार मातीची भांडी तयार केली. चित्रकलेची सुरवात, धार्मिक श्रद्धेचा ग्राम संस्कृतीचा उदय, वेगवेगळे अलंकार तयार केले गेले. तसेच नवाश्मयुगामध्ये परदेशी व्यापाराला सुरवात झाली. अशाप्रकारे नवाश्मयुगिन मानवाने विविध क्षेत्रांमध्ये प्रगती करून आपले जीवन सुखी बनवले.

संचिता उदय लाड

॥ ज्ञान, विज्ञान आणि सुसंस्कार यांसाठी शिक्षण प्रसार ॥
- शिक्षणमहर्षी डॉ. बापूजी साळुंखे

38388

Shri Swami Vivekanand Shikshan Sanstha Kolhapur's

VIVEKANAND COLLEGE, KOLHAPUR (AUTONOMOUS)

SUPPLIMENT

Signature of Supervisor: [signature]

Suppliment No. : 01

Roll No. : 4134

Class : BA.I

Subject : History

Test / Tutorial No. :

Div. :

9/10 [signature]

प्र. नवाश्मयुगीन मानवी जीवनाची माहिती थोडक्यात लिहा.

→ गतकाळातील मानवी प्रगतीचा आढावा म्हणजे इतिहास होय. अभ्यासाच्या दृष्टीने मानवी इतिहासाचे प्रागैतिहास, आद्य-इतिहास व ऐतिहासिक कालखंड हे तिन प्रमुख विभाग पाडले जातात.

प्रागैतिहासिक मानवाच्या अस्तित्वाची माहिती आपल्याला त्याने बनवलेल्या दगडी हत्यारांमुळे होते. त्यामुळे या युगास अश्मयुग असेही म्हणतात.

अश्मयुगीन संस्कृतीच्या मिळालेल्या अवशेषावरून इतिहासकारानी अभ्यासाच्या सोयीसाठी भारतीय अश्मयुगाचे खालीलप्रमाणे कालखंड पाडले आहेत:

1. पुराश्मयुग - इ.स.पू. ३ लाख वर्षे ते इ.स.पू ८००० वर्षे
2. मध्याश्मयुग - इ.स.पू. ८००० वर्षे ते इ.स.पू ४००० वर्षे
3. नवाश्मयुग - इ.स.पू. ४००० वर्षे ते इ.स.पू. १८०० वर्षे

* नवाश्मयुग :-

इसवी सन पूर्व ५००० वर्षा पूर्वीच्या सुमारास नवाश्मयुगाचा प्रारंभ झाला. नवाश्मयुगाच्या काळात मानवी जीवनात झालेल्या महत्त्वपूर्ण बदलामुळे या काळाला क्रांतीयुग म्हणता येते.

१) व्याख्या - अश्मयुगाच्या शेवटच्या कालखंडाला नवाश्मयुग असे म्हणतात.

२) कालावधी - नवाश्मयुगाचा कालावधी साधारणपणे इ.स.पू. वर्षे ते इ.स.पू १८०० असा मानला जातो.

३) राहणीमान - नवाश्मयुगामध्ये मानवाचे भटके जीवन संपुष्टात

४) मानवी अवशेष - उत्खननामध्ये कोठेही मानवी सांगाडे सापडले नाहीत.

५) अन्न - नवाश्मयुगामध्ये मानव उदरनिर्वाहासाठी शेती करू लागला तरीही शिकार व मासेमारी त्याने सोडून दिलेली नव्हती. गहु, बार्ली आणि जवस यांचे अवशेष सापडले आहेत.

६) वस्त्र - नवाश्मयुगामध्ये मानवाला कापडापासुन वस्त्र शिवण्याचे ज्ञान प्राप्त झाले असावे मानव सुती कापडांचा वापर करत असावा.

७) निवारा - नवाश्मयुगामध्ये मानवाने मातीच्या विटांचा वापर करून चौकोनी व आयताकृती घरे बांधण्यास प्रारंभ केला.

८) अग्नी - नवाश्मयुगीन मानवाने अग्नीचा वापर व निर्मिती करण्याची कला अवगत केली होती.

९) हत्यारे - नवाश्मयुगात पूर्वीची दगडी सुक्ष्मास्त्रे लुप्त झाली आणि त्याऐवजी तांब्याची शस्त्रे दिसु लागली. नेहमीच्या वापरातील कुऱ्हाडे, टोकदार हत्यारे, हाडांची अस्त्रे ही घासुन गुळगुळीत केली आणि त्याची कार्यक्षमता वाढवली

१) मातीची भांडी - नवाश्मयुगीन मानवाने मृदु भांडी, मातीची भांडी बनवण्याची कला हस्तगत केली.

) पशुपालन - शेळ्या, बैल, बोकड या प्राण्यांना माणसाळवून त्यांचे पाळीव प्राण्यात रूपांतर केले.

) चित्रकला - नवाश्मयुगातील मानवाची शैल चित्रे बऱ्याच जागी मिळालेली आहेत.

13) धार्मिक श्रद्धा - नवाश्मयुगामध्ये मानवांच्या धार्मिक श्रद्धांचा उदय, देवी देवतांची पूजा, पूर्वजन्म, पुनर्जन्म या व अशा कल्पनांचा प्रारंभ मानवाने केल्याचे दिसून येते.

१४) चाकाचा शोध - नवाश्मयुगीन मानवाला चाकाचा शोध लागला होता.

१५) अलंकार - नवाश्मयुगामध्ये मानवाने दगडांचा वापर अलंकारासाठी वापर केला होता. शिंपांचे हार, रत्नहार इ. वस्तुंचा परदेशी व्यापार होत असल्याचे दिसुन येते.

१६) ग्राम - नवाश्मयुगामध्ये ग्राम संस्कृतीची म्हणजेच गावांच्या वसाहतीची सुरवात झाली होती.

१७) दफन - काश्मिर जवळच्या बुर्झाहोम येथील एका दफन स्थळी मालकाबरोबर त्याचा कुत्रा आणि लांडगा हे पुरल्याचे अवशेष आढळले आहे.
येथे मातीच्या भांड्यावर तात्कालीन देवता समजत असलेल्या म्हशीचे चित्र रंगवले आहे.

१८) नवाश्मयुगीन वस्तु - वशिंड असलेली बैलाची मातीची चित्रे

टोकदार हाडे अभत भांडी रत्नासारखा दि
चकचकित दगडांपासुन तयार केलेले मणी
तांब्याची सुई व चाकु इत्यादी वस्तू उत्खनन
प्राप्त झाले आहेत.

१८) नवाश्मयुगीन स्थळे

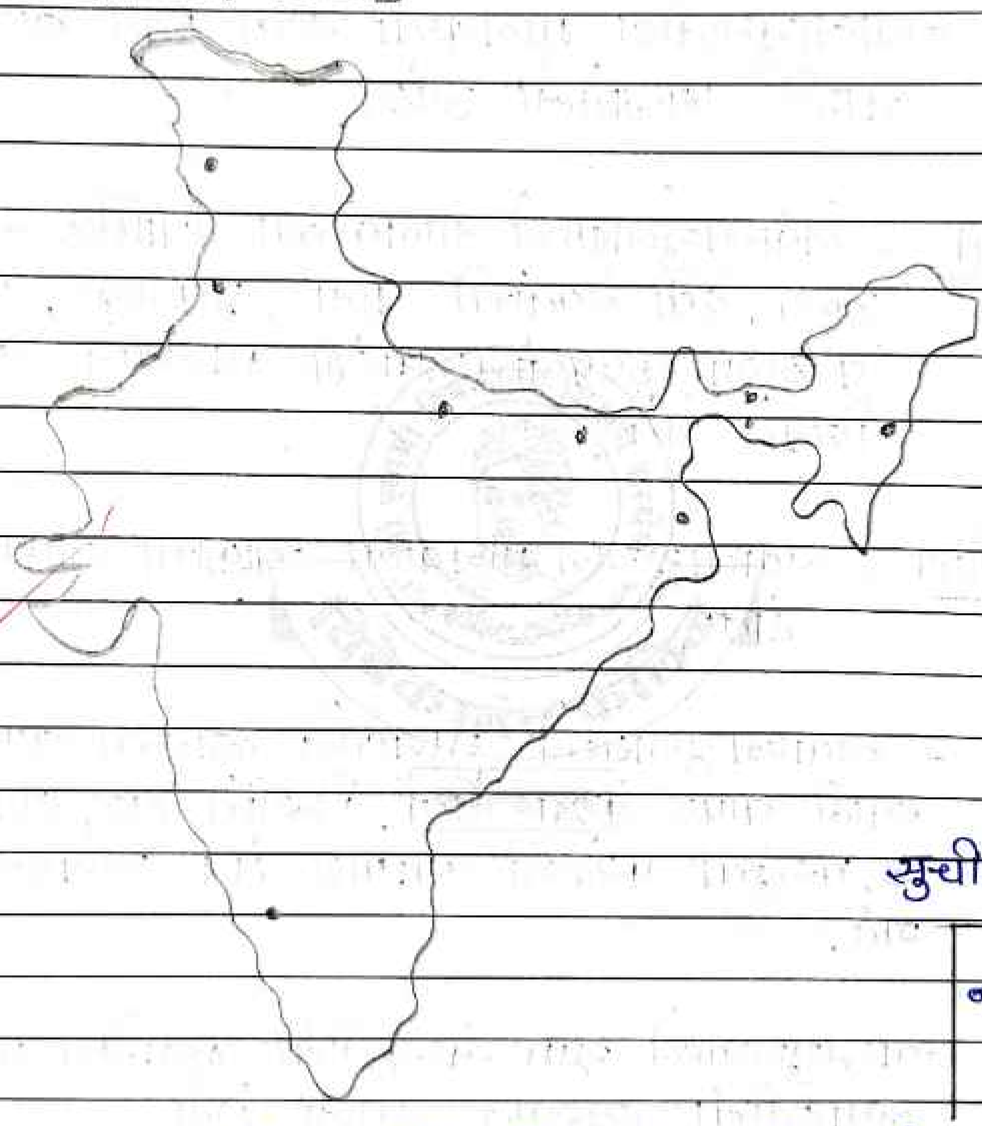

सुची.

नवाश्मयुगीन स्थळे

नवाश्मयुगीन वैशिष्ट्ये दर्शवणारी स्थळे भारतभर विखुरली आहेत.

कर्नाटक - उटनुर व ब्रम्हगिरी
काश्मिर - बुर्झाहोम
उत्तर प्रदेश - चेचर व हस्तिनापुर
बिहार - चिरंद
आसाम - दंदग

।। ज्ञान, विज्ञान आणि सुसंस्कार यांसाठी शिक्षण प्रसार ।।
- शिक्षणमहर्षी डॉ. बापूजी साळुंखे

38389

Shri Swami Vivekanand Shikshan Sanstha Kolhapur's

VIVEKANAND COLLEGE, KOLHAPUR (AUTONOMOUS)

SUPPLIMENT

Signature of Supervisor

Suppliment No. : 02

Subject : History

Roll No. :

Test / Tutorial No. :

Class : B.A-I

Div. :

पंजाब - जालीपूर
अलाहबाद - कोल्डीहवा
मणिपूर
पश्चिम बंगाल
मेघालय या ठिकाणी नवाश्मयुगीन संस्कृतीचे अवशेष सापडले आहेत.

पुराश्मयुग व मध्याश्मयुगाच्या तुलनेत नवाश्मयुगामध्ये मानवाने मोठी प्रगती केली. मानवाचे जीवन स्थीरावले मानव शेती व पशुपालन करू लागला. आगीचा शोध प्रगत हत्यारे शहत्यासाठी आयताकृती घरे सुती कपडे चाकाच्या शोध खाण्यासाठी धान्य, प्रगत व नक्षिदार मातीची भांडी तयार केली. चित्रकलेची सुरवात धार्मिक श्रध्दांच्या ग्राम संस्कृतीचा उदय वेगवेगळी अलंकार तयार केले गेले. तसेच नवाश्मयुगामध्ये परदेशी व्यापाराला सुरूपात झाली. अशाप्रकारे नवाश्मयुगीन मानवाने विविध क्षेत्रामध्ये प्रगती करून आपले जीवन सुखी बनवले.

Name:- Kunal .S. Londage.
Roll No:- 4137
Sub - History.

4/10

प्र.१ नवाश्मयुगीन मानवी जीवनाची माहिती थोडक्यात लिहा
→ गतकाळातील मानवी प्रगतीचा आढावा म्हणजे इतिहास होय.

अभ्यासाच्या दृष्टीने मानवी इतिहासाचे प्रागैतिहास, आद्यइतिहास व ऐतिहासिक कालखंड हे तीन प्रमुख विभाग पाडले जातात.

प्रागैतिहासिक मानवाच्या अस्तित्वाची माहिती आपल्याला त्याने बनवलेल्या दगडी हत्यारांमुळे होते त्यामुळे या युगास अश्मयुग असेही म्हणतात.

अश्मयुगीन संस्कृतीच्या मिळालेल्या अवशेषावरून इतिहासकारांनी अभ्यासाच्या सोयीसाठी भारतीय अश्मयुगाचे खालील प्रमाणे कालखंड पाडले आहेत :-

1] पुराश्मयुग - इ.स.पू ३ लाख वर्षे ते इ.स.पू 8000 वर्षे
2] मध्यश्मयुग - इ.स.पू 8000 वर्षे ते इ.स.पू 4000 वर्षे
3] नवाश्मयुग - इ.स.पू 4000 वर्षे ते इ.स.पू 1800 वर्षे

* नवाश्मयुग :-

इसवी सन पूर्व 5000 वर्षापूर्वीच्या सुमारास नवाश्मयुगाचा प्रारंभ झाला. नवाश्मयुगाच्या काळात मानवी जीवनात झालेल्या महत्वपूर्ण बदलामुळे या काळाला क्रांतीयुग म्हणला येते.

1] व्याख्या :- अश्मयुगाचा शेवटचा कालखंडाला नवाश्मयुग असे म्हणतात.

2] कालावधी :-

नवाश्मयुगाचा कालावधी साधारणपणे इ.स.पू 4000 वर्षे ते इ.स.पू 1800 वर्षे असा मानला जातो.

3] स्थळांतरमान :-

नवाश्मयुगामध्ये मानवाने भटके जीवन संपुष्टात आणले.

4] मानवी अवशेष :-
उत्खननामध्ये कोणतेही मानवी सांगाडे सापडले नाहीत.

5] अन्न :-
नवाश्मयुगामध्ये मानव उदरनिर्वाहासाठी शेती करू लागला तरीही शिकार व मासेमारी त्याने सोडून दिलेली नव्हती. गहू, बार्ली आणि जवस यांचे अवशेष सापडले आहेत

6] वस्त्र :-
नवाश्मयुगामध्ये मानवाला कापडापासून वस्त्र शिवण्याचे ज्ञान प्राप्त झाले असावे. मानव सुती कापडाचा वापर करत असावा.

7] निवारा :-
नवाश्मयुगामध्ये मानवाने मातीच्या विटांचा वापर करून चौकोनी व आयताकृती घरे बांधण्यास प्रारंभ केला.

8] अग्नी :-
नवाश्मयुगीन मानवाना अग्नीचा वापर व निर्माण करण्याची कला अवगत केली होती

9] हत्यारे :-
नवाश्मयुगात पूर्वीची दगड सूक्ष्मास्त्रे लुप्त झाली आणि त्याऐवजी तांब्याची शस्त्रे दिसू लागली नवाश्मीच्या वापरातील कुऱ्हाडे, टोकदार हत्यारे, हाडांची अस्त्रे ही घासून गुळगुळीत केली आणि त्यांची कार्यक्षमता वाढवली.

10] मातीची भांडी :-
नवाश्मयुगीन मानवाने मृद् भांडी मातीची भांडी बनवण्याची कला हस्तगत केली.

11] पशुपालन :-
शेळ्या, बैल, रोफड या प्राण्यांना माणसाळवून त्यांचे पाळीव प्राण्यात रूपांतर केले.

12] चित्रकला :-
नवाश्मयुगीन मानवाची लोक चित्रे त्याच जागा मिळालेली आहेत.

13] धार्मिक श्रद्धा :-
नवाश्मयुगामध्ये मानवांच्या धार्मिक श्रद्धांचा उदय. देवी देवतांची पुजा. पुर्वजन्म या व अशा कल्पनांचा प्रारंभ मानवाने केल्याचे दिसून येते.

14] चाकाचा शोध :-
नवाश्मयुगीन मानवाला चाकाचा शोध लागला होता.

15] अलंकार :-
नवाश्मयुगामध्ये मानवाला दगडांचा वापर अलंकारासाठी वापर केला होता. शिंपांचे हार, रत्नहार इ. वस्तूंचा परदेशी व्यापार होत असल्याचे दिसून येते.

16] ग्राम :-
नवाश्मयुगामध्ये ग्राम संस्कृतीची म्हणजेच गावांच्या वसाहतीची सुरुवात झाली होती.

17] दफन :-
काश्मिर जवळच्या बुर्झाहोम येथील एका दफन स्थळी मालकाबरोबर त्याचा कुत्रा आणि लांडगा हे पुरल्याचे अवशेष आढळले आहे.

श्रवण महेश केवाळे.

॥ ज्ञान, विज्ञान आणि सुसंस्कार यांसाठी शिक्षण प्रसार ॥
- शिक्षणमहर्षी डॉ. बापूजी साळुंखे

38492

Shri Swami Vivekanand Shikshan Sanstha Kolhapur's

VIVEKANAND COLLEGE, KOLHAPUR (AUTONOMOUS)

SUPPLIMENT

Signature of Supervisor: [signature]

Suppliment No. : 01

Roll No. : 4222.

Class : B.A. 1ST.

Subject : History.

Test / Tutorial No. :

Div. :

7/10

प्र- • नवाश्मयुगीन मानवी जीवनाची माहिती •

→ गतकाळातील मानवी प्रगतीचा आढावा म्हणजे इतिहास होय.

अभ्यासाच्या दृष्टीने मानवी इतिहासाचे प्रागैतिहास आद्य इतिहास व ऐतिहासिक कालखंड हे तीन प्रमुख विभाग पाडले जातात

प्रागैतिहासिक मानवाच्या अस्तित्वाची माहिती आपल्याला त्याने बनवलेल्या दगडी हत्यारांमुळे होते. त्यामुळे या युगास अश्मयुग असे म्हणतात.

अश्मयुगीन संस्कृतीच्या मिळालेल्या अवशेषावरून इतिहासकारांनी अभ्यासाच्या सोयीसाठी भारतीय अश्मयुगाचे खालील प्रमाणे कालखंड पाडले आहेत :-

1. पुराश्मयुग - इ.स.पु ३लाख वर्षे ते इ.स.पु- ८००० वर्षे
2. मध्याश्मयुग- इ.स.पु ८००० वर्षे ते इ.स.पु. ४००० वर्षे.
3. नवाश्मयुग - इ.स.पु ४००० वर्षे ते इ.स.पु १८०० वर्षे

* नवाश्मयुग:-

इसवी सन पूर्व ५००० वर्षा पूर्वीच्या सुमारास नवाश्मयुगाचा प्रारंभ झाला. नवाश्मयुगाच्या काळात मानवी जीवनात झालेल्या

महत्वपूर्ण बदलामुळे या काळाला क्रांतीयुग म्हणता येते.

१] व्याख्या :- अश्मयुगाच्या शेवटच्या कालखंडाला नवाश्मयुग असे म्हणतात.

२] कालावधी :- नवाश्मयुगाचा कालावधी साधारणपणे इ.स.पू ४००० वर्ष ते इ.स.पु १८०० वर्ष असा मानले जाते.

३] राहणीमान - नवाश्मयुगामध्ये मानवाचे भटके जीवन संपूष्टात आले.

४] मानवी अवशेष :- उत्खननामध्ये कोठेही मानवी सांगाडे सापडले नाहित.

५] अन्न :- नवाश्मयुगामध्ये मानव उदरनिर्वाहासाठी शेती करू लागला. तरिही शिकार व मासेमारी त्याने सोडून दिलेल्या नव्हती. गहू बार्ली आणि जवस यांचे अवशेष सापडले आहेत.

६] वस्त्र :- नवाश्मयुगामध्ये मानवाला कापडापासुन वस्त्र शिवण्याचे ज्ञान प्राप्त झाले असावे. मानव सुती कापडांचा वापर करत असावा.

७] निवारा :- नवाश्मयुगामध्ये मानवाने मातीच्या विटांचा वापर करून चौकोनी व आयताकृती घरे बांधण्यास प्रारंभ केला.

८] अग्नी :- नवाश्मयुगीन मानवाने अग्नीचा वापर व निर्माण करण्याची कला अवगत केली होती.

९] हत्यारे :- नवाश्मयुगात पूर्वीची दगडी सुक्ष्मास्त्रे लुप्त झाली आणि त्याऐवजी तांब्याची शस्त्रे दिसु लागली. नेहमीच्या

वापरातील कुऱ्हाडे, टोकदार हत्यारे, हाडांची अस्त्रे ही घासुन गुळगुळीत केली आणि त्याची कार्यक्षमता वाढवली

10) मातीची भांडी :- नवाश्मयुगीन मानवाने मृदू भांडी, मातीची भांडी बनवण्याची कला हस्तगत केली

11) पशुपालन :- शेळ्या, बैल, बोकड या प्राण्यांना माणसाळवून त्यांचे पाळीव प्राणी रुपांतर केले.

12) चित्रकला :- नवाश्मयुगातील मानवाची शैला चित्रे बऱ्याच जागी मिळालेली आहेत.

13) धार्मिक श्रद्धा :- नवाश्मयुगामध्ये मानवांच्या धार्मिक श्रद्धांचा उदय, देवी देवतांची पुजा, पुर्वजन्म या व अशा कल्पनांचा प्रारंभ मानवाने केल्याचे दिसून येते.

14). चाकाचा शोध :- नवाश्मयुगीन मानवाला चाकाचा शोध लागला होता.

15) अलंकार :- नवाश्मयुगामध्ये मानवाने दगडांचा वापर अलंकारासाठी वापर केला होता. हिऱ्यांचे हार, रत्नहार इ. वस्तूंचा परदेशी व्यापार होत असल्याचे दिसून येते.

16) ग्राम :- नवाश्मयुगामध्ये ग्राम संस्कृतीची म्हणजेच गावांच्या वसाहतींची सुरुवात झाली होती.

17). दफन :- ~~कुशिर~~ काश्मिर जवळच्या बुर्झाहोम येथील एका दफन स्थळी मालकाबरोबर त्याच्या कुत्रा आणि सांडगा हे पुरल्याचे अवशेष आढळले आहे. येथे मातीच्या भांड्यावर तात्कालीन देवता स्वपजन असलेल्या म्हशीचे चित्र रंगवले आहे

रसवी
... झाला. नवाश्म...

१८) नवाश्मयुगीन वस्तू :- वशिंड असलेली बैलाची मातीची चित्रे, टोकदार हाडे, उथळ भांडी, रत्नासारख्या दिसणाऱ्या चकचकित दगडांपासून तयार केलेली मणी, तांब्याची सुरी व चाकू इ. वस्तू उत्खननातून प्राप्त झाले आहेत.

१९) नवाश्मयुगीन स्थळे -

सूची

नवाश्मयुगीन स्थळे

नवाश्मयुगीन वैशिष्ट्ये दर्शविणारी स्थळे भारतभर विखुरली आहेत.

कर्नाटक - उटनूर व ब्रह्मगिरी
काश्मीर - बुर्झहोम
बिहार - चिरंद
उत्तरप्रदेश - चोपानी व लहुरादेव
आसाम - दंगा
पंजाब - जालीधर
अलाहबाद - कोलडीहवा
मणीपूर
पश्चिम बंगाल

नाव:- कोमल विश्वास बेडगे

|| ज्ञान, विज्ञान आणि सुसंस्कार यांसाठी शिक्षण प्रसार ||
– शिक्षणमहर्षी डॉ. बापूजी साळुंखे

38380

Shri Swami Vivekanand Shikshan Sanstha Kolhapur's

VIVEKANAND COLLEGE, KOLHAPUR (AUTONOMOUS)

SUPPLIMENT

Signature of Supervisor

Suppliment No. : 01

Roll No. : 4014

Class : B.A.I

Subject : History

Test / Tutorial No. :

Div. :

9/10

प्र. नवाश्मयुगीन मानवी जीवनाची माहिती थोडक्यात लिहा.

→ गतकाळातील मानवी प्रगतीचा मागावा म्हणजे इतिहास होय

अभ्यासाच्या दृष्टीने मानवी इतिहासाचे प्रागैतिहास, आद्य इतिहास व ऐतिहासिक कालखंड हे तीन प्रमुख विभाग पाडले जातात

प्रागैतिहासिक मानवाच्या अस्तित्वाची माहिती आपल्याला त्याने बनवलेल्या दगडी हत्यारांमुळे होते. त्यामुळे या युगास अश्मयुग असेही म्हणतात.

अश्मयुगीन संस्कृतीच्या मिळालेल्या अवशेषावरुन इतिहासकारांनी अभ्यासाच्या सोयीसाठी भारतीय अश्मयुगाचे खालीलप्रमाणे कालखंड पाडले आहेत :-

१. पुराश्मयुग - इ.स.पू. ३ लाख वर्षे ते इ.स.पू. ८००० वर्षे
२. मध्याश्मयुग - इ.स.पू. ८००० वर्षे ते इ.स.पू. ४००० वर्षे.
३. नवाश्मयुग - इ.स.पू. ४००० वर्षे ते इ.स.पू. १२०० वर्षे.

नवाश्मयुग :-

इसवी सन पूर्व ५००० वर्षे पूर्वीच्या सुमारास नवाश्मयुगाचा प्रारंभ झाला. नवाश्मयुगाच्या काळात मानवी जीवनात झालेल्या महत्त्वपूर्ण बदलामुळे या काळाला क्रांतीयुग म्हणतात येते.

१) व्याख्या - अश्मयुगाच्या शेवटच्या कालखंडास नवाश्मयुग असे म्हणतात

२) कालावधी - नवाश्मयुगाचा कालावधी साधारपणे इ.स.पू ४००० वर्षे ते इ.स.पू १८०० वर्षे असा मानला जातो.

३) स्थिरजीवन - नवाश्मयुगामध्ये मानवाचे भटके जीवन संपुष्टात आले

४) मानवी अवशेष - उत्खननामध्ये कोणतेही मानवी सांगाडे सापडले नाहीत

५) अन्न - नवाश्मयुगामध्ये मानव उदरनिर्वाहासाठी शेती करू लागला. तरीही शिकार व मासेमारी त्याने सोडून दिलेली नव्हती गहू. बार्ली आणि जवस यांचे अवशेष सापडले आहेत.

६) वस्त्र - नवाश्मयुगामध्ये मानवाला कापडापासून वस्त्र शिवण्याचे ज्ञान प्राप्त झाले असावे. मानव सुती कापडांचा वापर करत असावा.

७) निवारा - नवाश्मयुगामध्ये मानवाने मातीच्या विटांचा वापर करून चौकोनी व आयताकृती घरे बांधण्यास प्रारंभ केला.

८) अग्नी - नवाश्मयुगीन मानवाला अग्नीचा वापर व निर्माण करण्याची कला अवगत केली होती.

९) हत्यारे - नवाश्मयुगात पूर्वीची दगडी सूक्ष्मअस्त्रे लुप्त झाली आणि त्याऐवजी तांब्याची शस्त्रे दिसू लागली. वापरातील कुऱ्हाडे, टोकदार हत्यारे, हाडांची अस्त्रे ही घासून गुळगुळीत केली आणि त्यांची कार्यक्षमता वाढवली

तीची भांडी - नवाश्मयुगीन मानवाने मृदू भांडी, मातीची भांडी बनवण्याची कला हस्तगत केली.

पशुपालन - शेळया, बैल, बोकड या प्राण्यांना माणसाळवून त्यांचे पाळीव प्राण्यांत रुपांतर केले.

चित्रकला - नवाश्मयुगीन मानवाची शैल चित्रे बऱ्याच जागी मिळालेली आहेत.

धार्मिक श्रद्धा - नवाश्मयुगामध्ये मानवांच्या धार्मिक श्रद्धांचा उदय, देवी देवतांची पुजा, पुर्वजन्म, पुनर्जन्म या या व अशा कल्पनांचा प्रारंभ मानवाने केल्याचे दिसून येते.

चाकाचा शोध - नवाश्मयुगीन मानवाला चाकाचा शोध लागला होता.

अलंकार - नवाश्मयुगामध्ये मानवाने दगडांचा वापर अलंकारासाठी वापर केला होता. शिंपांचे हार, रत्नहार इ वस्तुंचा परदेशी व्यापार होत असल्याचे दिसून येते.

ग्राम - नवाश्मयुगामध्ये ग्राम संस्कृतीची म्हणजेच गावांच्या वसाहतींचा सुरवात झाली होती.

दफन - काश्मिर जवळच्या बुर्झहोम येथील एका दफन स्थळी मालकाबरोबर त्याचा कुत्रा आणि लांडगा हे पुरल्याचे अवशेष आढळले आहे. येथे मातीच्या भांड्यावर तात्कालीन देवता समजत असलेल्या / म्हशीचे चित्र रंगवले आहे.

नवाश्मयुगीन वस्तु - वाशिंड असलेली बैलाची मातीची चित्रे: टोकदार हाडे. अस्मर भांडी, रत्नासारखा दिसणारा चकचकित दगडांपासून तयार केलेले. मणी, तांब्याची सुई व चाकू इत्यादी वस्तू उत्खननातून प्राप्त झाले आहेत.

१६) नवाश्मयुगीन स्थळे -

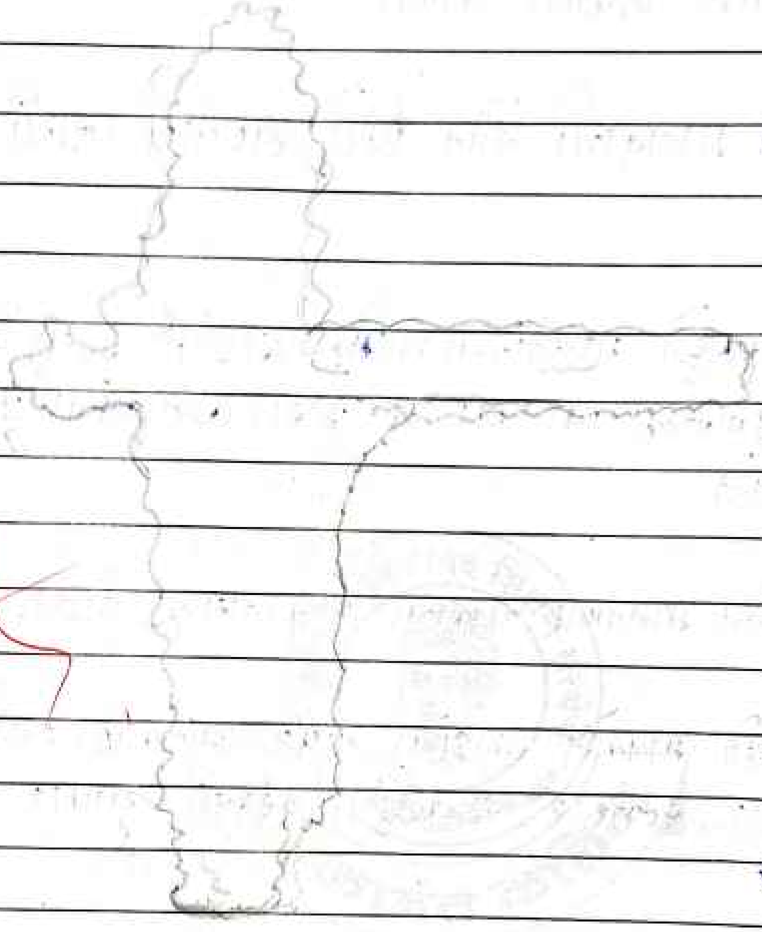

सुची -
-- नवाश्मयुगीन स्थळे

नवाश्मयुगीन वैशिष्ट्ये दर्शवणारी स्थळे भारतभर विखुरलेली आढळत

कर्नाटक - उत्नूर व ब्रह्मगिरी
काश्मिर - बुर्झहोम
उत्तरप्रदेश - चोपर व हस्तिनापूर
बिहार - चिरंद
आसाम - हंदग

॥ ज्ञान, विज्ञान आणि सुसंस्कार यांसाठी शिक्षण प्रसार ॥
– शिक्षणमहर्षी डॉ. बापूजी साळुंखे

38381

Shri Swami Vivekanand Shikshan Sanstha Kolhapur's

VIVEKANAND COLLEGE, KOLHAPUR (AUTONOMOUS)

SUPPLIMENT

Signature of Supervisor	
Subject : History	
Test / Tutorial No. :	
Div. :	

Suppliment No. : 02

Roll No. : 4014

Class : B.A.I

पंजाब - जालीपूर
अलाहबाद - कोल्डिवा
मणिपूर
पश्चिम ~~बंगला~~ बंगाल
मेघालय या ठिकाणी नवाश्मयुगीन संस्कृतीचे अवशेष सापडले आहेत.

पुराश्मयुग व मध्याश्मयुगाच्या तुलनेत नवाश्मयुगामध्ये मानवाने मोठी प्रगती केली मानवाचे जीवन स्थीरावले मानव शेती व पशुपालन करू लागला आगीचा शोध. प्रगत हत्यारे, राहण्यासाठी आयाकृती घरे. सुती कपडे, चाकाचा शोध खाण्यासाठी धान्य प्रगत व नक्षिदार मातीची भांडी तयार केली. चित्रकलेची सुरुवात धार्मिक श्रध्दांचा ग्राम संस्कृतीचा उदय वेगवेगळे अलंकार तयार केले गेले. तसेच नवाश्मयुगामध्ये परदेशी व्यापाराला सुरुवात झाली अशा प्रकारे नवाश्मयुगीन मानवाने विविध क्षेत्रांमध्ये प्रगती करून आपले जीवन सुखी बनवले.

9

उषा दादासाहेब मधाळे.

॥ ज्ञान, विज्ञान आणि सुसंस्कार यांसाठी शिक्षण प्रसार ॥

- शिक्षणमहर्षी डॉ. बापूजी साळुंखे

38442

Shri Swami Vivekanand Shikshan Sanstha Kolhapur's

VIVEKANAND COLLEGE, KOLHAPUR (AUTONOMOUS)

SUPPLIMENT

mob No- 7676410914

Suppliment No. : 01

Roll No. : 4017

Class : B.A.I

Signature of Supervisor:

Subject : History

Test / Tutorial No. :

Div. :

5/10

प्र. नवाश्मयुगीन मानवी जीवनाची माहिती थोडक्यात लिहा.

-> गतकाळातील मानवी प्रगतीचा आढावा म्हणजे इतिहास होय. अभ्यासाच्या दृष्टीने मानवी इतिहासाचे प्रागैतिहास, आद्य इतिहास व ऐतिहासिक कालखंड हे तीन प्रमुख विभाग पडले जातात.

प्रागैतिहासिक मानवाच्या अस्तित्वाची माहिती आपल्याला त्याने बनवलेल्या दगडी हत्यारामुळे होते. त्यामुळे या युगास अश्मयुग असेही म्हणतात.

अश्मयुगीन संस्कृतीचा मिळालेल्या अवशेषावरून इतिहासकारांनी अभ्यासाच्या सोयीसाठी भारतीय अश्मयुगाचे खालील प्रमाणे कालखंड पाडले आहेत.

1) पुराश्मयुग - इ.स.पु. ३ लाख वर्षे ते इ.स. 8000 वर्षे
2) मध्याश्मयुग - इ.स.पु. 8000 लाख वर्षे ते इ.स. 4000 वर्षे
3) नवाश्मयुग - इ.स.पु 4000 वर्षे ते इ.स.पु 1800 वर्षे

* नवाश्मयुग :-

इ.स.पु 5000 वर्षे पुर्वीच्या सुमारास नवाश्मयुगाचा प्रारंभ झाला. नवाश्मयुगाच्या काळात मानवी जीवनात झालेल्या महत्वपुर्ण बदलामुळे या काळाला क्रांतीयुग असे म्हणता येते.

1) व्याख्या :- अश्मयुगाच्या शेवटच्या कालखंडाला नवाश्मयुग असे म्हणतात.

2) कालावधी :- नवाश्मयुगाचा कालावधी साधारणपणे इ.स.पु. 4000 वर्षे ते इ.स.पु. 1800 वर्षे असा मानला जातो.

3) राहणीमान :- नवाश्मयुगामध्ये मानवाचे भटके जीवन संपुष्टात आले

4) मानवी अवशेष :- उत्खननामध्ये कोठेही मानवी सांगाडे सापडले नाही

5) अन्न :- नवाश्मयुगामध्ये मानव उदरनिर्वाहासाठी शेती करू लागला. तरीही शिकार व मासेमारी त्याने सोडून दिली नव्हती. गहू, बार्ली आणि जवस यांचे अवशेष सापडले आहेत.

6) वस्त्र :- नवाश्मयुगामध्ये मानवाला कापडापासून वस्त्र शिवण्याचे ज्ञान प्राप्त झाले असावे. मानव सुती कापडांचा वापर करत असावा.

7) निवारा :- नवाश्मयुगामध्ये मानवाने मातीच्या विटांचा वापर करून चौकोनी व आयताकृती घरे बांधण्यास प्रारंभ केला.

8) अग्नी :- नवाश्मयुगीन मानवाने अग्नीचा वापर व निर्माण करण्या-ची कला अवगत केली होती.

9) हत्यारे :- नवाश्मयुगात पुर्वीची दगडी सूक्ष्मास्त्रे लुप्त झाली आणि त्याऐवजी तांब्याची शस्त्रे दिसू लागली. नेहमीच्या वापरातील कुऱ्हाडे, टोकदार हत्यारे, हाडांची अस्त्रे ही घासून गुळगुळीत केली आणि त्याची कार्यक्षमता वाढवली.

10) मातीची भांडी :- नवाश्मयुगीन मानवाने मृदु भांडी, मातीची भांडी बनवण्याची कला हस्तगत केली.

11) पशुपालन :- शेळ्या, बैल, बोकड या प्राण्यांना माणसाळवून त्यांचे पाळीव प्राण्यांत रुपांतर केले.

12] चित्रकला :- नवाश्मयुगातील मानवाची शैल चित्रे बऱ्याच जागी मिळालेली आहे.

13] धार्मिक श्रध्दा :- नवाश्मयुगामध्ये मानवाच्या धार्मिक श्रध्दांचा उदय, देवी देवतांची पुजा, पुर्वजन्म, व पुनर्जन्म या व अशा कल्पनांचा प्रारंभ मानवाने केल्याचे दिसुन येते.

14] चाकाचा शोध :- नवाश्मयुगीन मानवाला चाकाचा शोध लागला होता.

15] अलंकार :- नवाश्मयुगामध्ये मानवाने दगडांचा वापर अलंकारा-साठी वापर केला होता. शिंपांचे हार, रत्नहार इ. वस्तूंचा परदेशी व्यापार होत असल्याचे दिसुन येते.

16] ग्राम :- नवाश्मयुगामध्ये ग्राम संस्कृतीची म्हणजेच गावांच्या वसाहतींची सुरुवात झाली होती.

17] दफन :- काश्मीर जवळच्या बुर्झहोम येथील एका दफन स्थळी मालकाबरोबर त्याचा कुत्रा आणि लांडगा हे पुरल्याचे अवशेष आढळले आहे.
येथे मातीच्या भांड्यावर तात्कालीन देवता समजत असलेल्या म्हशीचे चित्र रंगवले आहे.

18] नवाश्मयुगीन वस्तु :- वशिंड असलेली बैलाची मातीची चित्रे टोकदार हाडे, उभट भांडी रत्नाप्रमाणे दिसणारी चकचकित दगडांपासुन तयार केलेली मणी तांब्याची सुई व चाकू इत्यादी वस्तु उत्खननातुन प्राप्त झाले आहेत.

19) नवाश्मयुगीन स्थळे

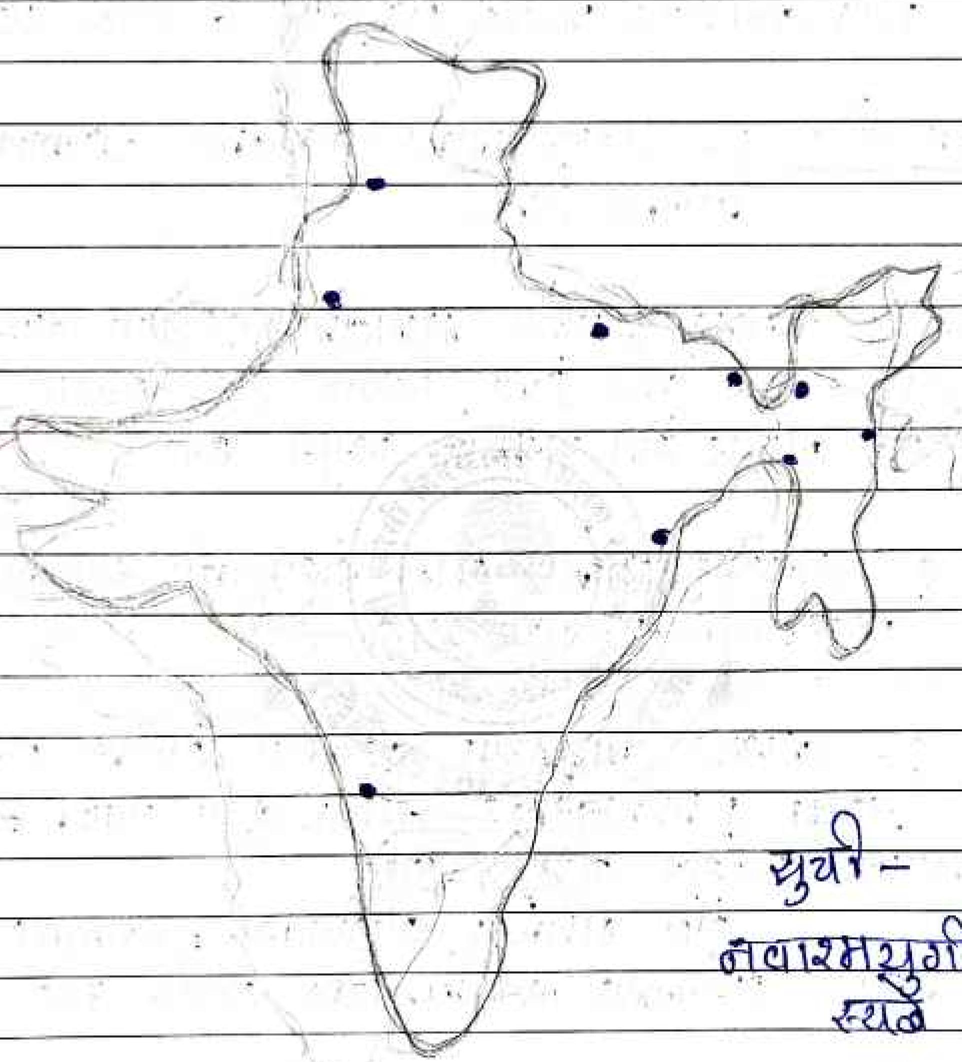

सूची -
नवाश्मयुगीन
स्थळे

05

नवाश्मयुगीन वैशिष्ट्ये दर्शविणारी स्थळे भारतभर विखुरली आहेत.

कर्नाटक - उटनूर व ब्रह्मगिरी
काश्मीर - बुर्झहोम
उत्तर प्रदेश - चेचर व हस्तिनापुर
बिहार - चिरंद
आसाम - हदंगा.

उषा दादासाहेब मधाळे.   HIStory

॥ ज्ञान, विज्ञान आणि सुसंस्कार यासाठी शिक्षण प्रसार ॥
– शिक्षणमहर्षी डॉ. बापूजी साळुंखे

विवेकानंद कॉलेज
(अधिकारप्रदत्त स्वायत्त)
कोल्हापूर

3/10

VIVEKANAND COLLEGE, KOLHAPUR.
(Empowered Autonomous)

Mob No- 7676410914.

SUPPLIMENT

Jr. Supervisor's Sign. :	
Students Sign. :	
Seat No. :	4089
Seat No. in words :	
Suppliment No. :	2
Sub - History 4057	
Centre	

प्र. क्र.
Q. No.

नवाश्मयुगीन वैशिष्ट्ये दर्शवणारी स्थळे भारतभर विखुरली आहेत.

कर्नाटक – उटनुर ब्रम्हगिरी
काश्मिर – बुर्झाहोम
उत्तर प्रदेश – चेचर हस्तिनापुर
बिहार – चिरंद
आसाम – हदग
पंजाब – जळीपुर
अलाहबाद – कोल्डीहवा
मणिपुर
पश्चिम बंगाल
मेघालय या ठिकाणी नवाश्मयुगीन संस्कृतीचे अवशेष सापडले आहेत.

पुराश्मयुग व मध्याश्मयुगाच्या तुलनेत नवाश्मयुगामध्ये मानवाने मोठी प्रगती केली. मानवाचे जीवन स्थिर झाले. मानव शेती व पशुपालन करू लागला. आगीचा शोध, प्रगत हत्यारे, राहण्यासाठी आयताकृती घरे, सुती कपडे, चाकाचा शोध, खाण्यासाठी धान्य, प्रगत व नक्षीदार मातीची भांडी तयार केली. चित्रकलेची सुरुवात, धार्मिक श्रद्धांचा ग्राम संस्कृतीचा उदय, वेगवेगळी अलंकार तयार केले गेले. तसेच नवाश्मयुगामध्ये परदेशी व्यापारला सुरुवात झाली. अशाप्रकारे परदेशी

02	Section	Q. No.												
		Marks												

प्र. क्र. Q. No.

– व्यापराला सुरुवात झाली. अशाप्रकारे नवाश्मयुगीन मानवाने विविध क्षेत्रांमध्ये प्रगती करून आपले जीवन सुखी बनवले.

03

सुस्मिता संजय हेगडे.

mob = 8261933593

॥ ज्ञान, विज्ञान आणि सुसंस्कार यांसाठी शिक्षण प्रसार ॥

- शिक्षणमहर्षी डॉ. बापूजी साळुंखे

Shri Swami Vivekanand Shikshan Sanstha Kolhapur's

47032

VIVEKANAND COLLEGE, KOLHAPUR (AUTONOMOUS)

SUPPLIMENT

Signature of Supervisor	[signature]
Suppliment No. : 01	Subject : History
Roll No. : 4128	Test / Tutorial No. :
Class : B.A.I	Div. : C

5/10 [signature]

प्र. नवाश्मयुगीन मानवी जीवनाची माहीती थोडक्यात लिहा.

→ ~~गतकालीन~~ गतकाळातील मानवी प्रगतीचा आढावा म्हणजे इतिहास होय.

अभ्यासाच्या दृष्टीने मानवी इतिहासाचे प्रागैतिहास आद्य इतिहास व ऐतिहासिक कालखंड हे तीन प्रमुख विभाग पाडले जातात.

प्रागैतिहासिक मानवाच्या अस्तित्वाची माहिती आपल्याला त्याने बनवलेल्या दगडी हत्यारांमुळे होते. त्यामुळे या युगास अश्मयुग असे म्हणतात.

अश्मयुगीन संस्कृतीच्या मिळालेल्या अवशेषावरून इतिहास कारकांनी अभ्यासाच्या सोयीसाठी भारतीय अश्मयुगाचे खालील प्रमाणे कालखंड पाडले आहेत.

1. पुराश्मयुग = इ. स. पू 3 लाख वर्षे ते इ स. पू 8000 वर्षे
2. मध्याश्मयुग = इ. स. पू 8000 वर्षे ते इ. स. पू. 4000 वर्षे
3. नवाश्मयुग = इ. स. पू 4000 वर्षे ते इ. स. पू 1800 वर्षे

* नवाश्मयुग *

इसवी सन पूर्व 5000 वर्षा पूर्वीच्या सुमारास नवाश्मयुगाचा प्रारंभ झाला. नवाश्मयुगाच्या काळात मानवी जीवनात झालेल्या महत्त्वपूर्ण बदलामुळे या काळाला क्रांतीयुग म्हणता येते.

① व्याख्या :- = अश्मयुगाच्या शेवटच्या कालखंडाला नवाश्मयुग असे म्हणतात.

② कालावधी :- = नवाश्मयुगाचा कालावधी साधारणपणे इ.स.पू. ८००० वर्ष ते इ.स.पू. १८०० वर्ष असा मानला जातो.

③ राहणीमान :- = नवाश्मयुगामध्ये मानवाचे भटके जीवन संपुष्टात आले.

④ मानवी अवशेष :- = उत्खननामध्ये कोठेही मानवी सांगाडे सापडले नाहीत.

⑤ अन्न :- = नवाश्मयुगामध्ये मानव उदरनिर्वाहासाठी शेती करू लागला. तरीही शिकार व मासेमारी त्याने सोडून दिलेली नव्हती गहू, बार्ली, आणि जवस यांचे अवशेष सापडले आहेत.

⑥ वस्त्र :- = नवाश्मयुगामध्ये मानवाला कापडापासून वस्त्र शिवण्याचे ज्ञान प्राप्त झाले असावे मानव सुती कापडांचा वापर करत असावा.

⑦ ~~आकार~~ अग्नी :- = नवाश्मयुगामध्ये मानवाने अग्नीचा वापर व निर्माण करण्याची कला अवगत केली होती.

⑧ ~~अग्नी~~ निवारा :- = नवाश्मयुगामध्ये मानवाने मातीच्या विटांचा वापर करून घोंफोनी व आयताकृती घरे बांधण्यास प्रारंभ केला.

⑨ हत्यारे :- = नवाश्मयुगात पूर्वीची दगडी सूक्ष्मास्त्रे लुप्त झाली आणि त्याऐवजी ताम्र्याची शस्त्रे दिसू लागली. नेहमीच्या वापरातील कुऱ्हाडे, टोकदार हत्यारे हाडांची अस्त्रे ही घासून गुळगुळीत केली आणि त्यांची कार्यक्षमता वाढवली.

⑩ मातीची भांडी :- = नवाश्मयुगीन मानवाने मुद्र भांडी मातीची भांडी बनवण्याची कला हस्तगत केली.

⑪ पशुपालन :- = शेळ्या, बैल, बोकड या प्राण्यांना माणसाळून त्यांचे पाळीव प्राण्यात रूपांतर केले.

⑫ चित्रकला :- = नवाश्मयुगातील मानवाची शैल चित्रे बऱ्याच जागी मिळालेली आहेत.

⑬ धार्मिक श्रद्धा :- = नवाश्मयुगामध्ये मानवांच्या धार्मिक श्रद्धांचा उदय देवी देवतांची पुजा, पूर्वजन्म, पुनर्जन्म या या व अशा कल्पनांचा प्रारंभ मानवाने केल्याचे दिसून येते.

(14) चाकाचा शोध :- नवाश्मयुगीन मानवाला चाकाचा शोध लागला होता.

(15) अलंकार :- नवाश्मयुगामध्ये मानवाने दगडांचा वापर अलंकारासाठी केला जातो. शिंपांचे हार. रत्नहार इ.वस्तुंचा परदेशी व्यापार होत असल्याचे दिसून येते.

(16) ग्राम :- नवाश्मयुगामध्ये ग्राम संस्कृतीची म्हणजेच गावांच्या वसाहतीचे सुरुवात झाली होती.

(17) दफन :- काश्मिर जवळच्या बुर्झाहोम येथील एका दफन स्थळी मालकाबरोबर त्याचा कुत्रा आणी लांडगा हे पुरल्याचे अवशेष आढळले आहे येथे मातीच्या भांड्यावर तात्कालीन देवता समजत असलेल्यांच्या म्हशीचे चित्र रंगवले आहे.

(18) नवाश्मयुगीन वस्तु = वशिंड असलेल्या बैलाची मातीची चित्रे, टोकदार हाडे, उभट भांडी रत्नासारखा दिसणारा चकचकित दगडापासून तयार केलेली आणी तांब्याची सुई व चाकू इत्यादी वस्तू उत्खननातून प्राप्त झाले आहेत.

(19) नवाश्मयुगीन स्थळे

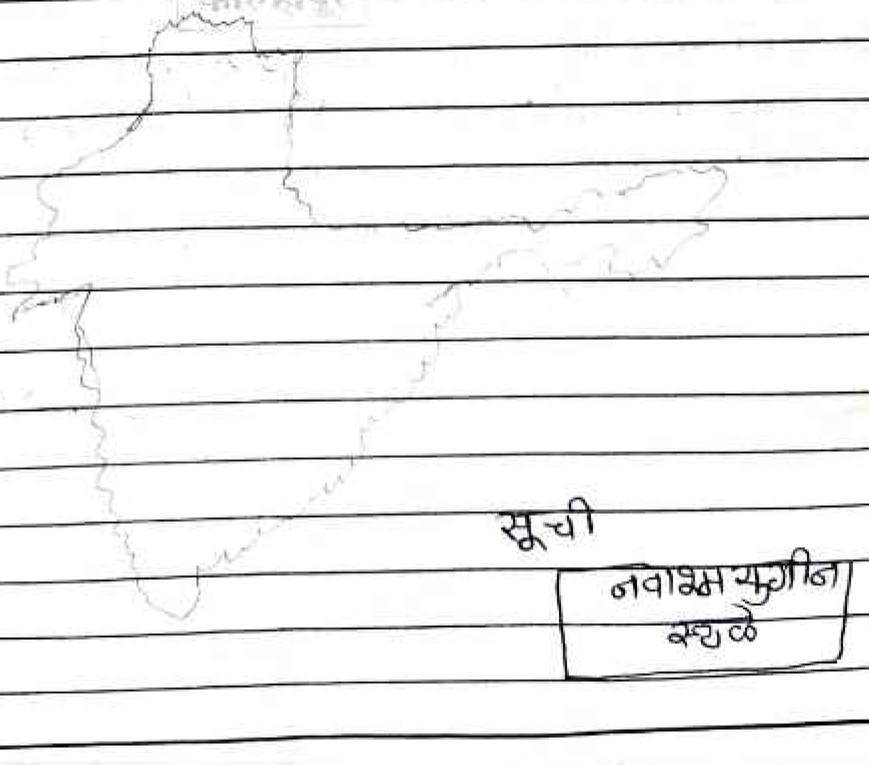

नवाश्मयुगीन वैशिष्ट्ये दर्शविणारी स्थळे भारतभर विखुरली आहेत.

कर्नाटक - उटनूर व ब्रह्मगिरी

काश्मिर - बुर्झहोम

उत्तरप्रदेश - चेचर व हस्तिनापूर

बिहार - चिरंद

आसाम - दंग.

पंजाब - जालीपूर

अलाहबाद - कोल्डीहवा

मणीपूर

पश्चिम बंगाल

मेघालय या ठिकाणी नवाश्मयुगीन संस्कृतीचे अवशेष सापडले आहेत.

पुराश्मयुग व मध्याश्मयुगाच्या तुलनेत नवाश्मयुगामध्ये मानवाने मोठी प्रगती केली मानवाचे जीवन स्थीरा पले मानव शेती व पशुपालन करु लागला आगीचा शोध. प्रगत हत्यारे राहण्यासाठी आयताकृती घरे स्थती करपे चाकाचा शोध. खाण्यासाठी अन्न धान्य, प्रगत व नक्षिदार मातीची भांडी तयार केली चित्रकलेची सुरुवात धार्मिक श्रध्दांचा ग्राम संस्कृतीचा उदय वेगवेगळे अलंकार तयार केले गेले तसेच नवाश्मयुगामध्ये परदेशी व्यापाराला सुरुवात केली गेली तसेच नवाश्मयुगामध्ये प्रदेशी व्यापाराला सुरुवात झाली अशा प्रकारे नवाश्मयुगीन मानवाने विविध क्षेत्रांमध्ये प्रगती करुन आपले जीवन सुखी बनवले.

VIVEKANAND COLLEGE, KOLHAPUR (EMPOWERED AUTONOMOUS)

CONTINUOUS INTERNAL EXAMINATION

Subject – History

Class: B.A.I. Semester: I.

Paper Title: History of Ancient India.

Paper No: II

Subject Code: 2DSC01HIS21.

Date:	24-7-2024
Total Marks:	10.
Type of Test:	Unit Test.
Module:	2.

Mark List of Students

Sr. No.	Roll No	Marks	Sr. No.	Roll No	Marks
1	4052.	10.	11	4017	05
2	4071	08	12.	4089	03.
3	4125	07	13.	4128	05.
4	4002	07			
5	4245	08			
6	4205	10			
7	4134	09			
8	4137	04.			
9	4222	07			
10	4014	09.			

Dr. S.R. Kattimani

HEAD
DEPARTMENT OF HISTORY
VIVEKANAND COLLEGE, KOLHAPUR
(EMPOWERED AUTONOMOUS)